O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI
INV.№

Халқ сўзи

Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган • E-mail: xalksuzi@uzpak.uz • 2003 йил 1 февраль, №28 (3140) Шанба

САМИМИЙ ТАБРИКЛАР

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовга таваллудининг 65 йиллиги муносабати билан хорижий давлатлар ва ҳукуматлар, жамоат ташкилотлари раҳбарларидан табрикномалар келиши давом этмоқда.

Уларда Президентимизнинг давлат раҳбари сифатидаги фаолиятига юксак баҳо берилиб, мамлакатимиз истиқлолга эришиши, иқтисодий ислоҳотларнинг амалга оширилиши, халқаро майдонда юртимиз нуфузининг ошиши, Марказий Осиёда барқарорлик ва хавфсизликнинг таъминланиши Ислом Каримовнинг номи билан бевосита боғлиқ эканлиги таъкидланади.

Польша Республикаси Президенти Александер КВАСНЕВСКИЙ, Руминия Президенти Ион ИЛИЕСКУ, Грузия Президенти Эдуард ШЕВАРДНАДЗЕ, Қирғизистон Республикаси Президенти Асқар АКАЕВ, Тожикистон Республикаси Президенти Имомали РАҲМОНОВ, Россия Федерал йиғини Федерация Кенгаши Раиси Сергей МИРОНОВ, Тошкент ва Ўрта Осиё Митрополити ВЛАДИМИР, Россия Федерацияси Хавфсизлик кенгаши котиби Владимир РУШАЙЛО, Япония Либерал демократик партияси Сиёсий кенгаши Раиси Таро АСО, Япония парламенти депутати Йоширо МОРИ, Япония Янги консерватив партияси раиси Хироши КУМАГАИ, Москва шаҳри мэри Юрий ЛУЖКОВ, Свердлов вилояти губернатори Эдуард РОССЕЛ, М.Ломоносов номидаги Москва давлат университети ректори, академик Виктор САДОВНИЧИЙ, Плеханов номидаги Россия иқтисодиёт академияси президенти Виталий ВИДЯПИН, Плеханов номидаги Россия иқтисодиёт академиясининг Халқаро фахрий фан докторлари клуби президенти Улф ХАННИНГ, "Интерфакс" ахборот агентлиги бош директори Михаил КОМИССАР, Россия Федерацияси Савдо-саноат палатаси президенти Евгений ПРИМАКОВ, Россия Федерацияси ташқи ишлар вазирининг биринчи ўринбосари Вячеслав ТРУБНИКОВ, Давлатлараро авиация қўмитаси раиси Татьяна АНОДИНА, Касаба уюшмалари умумий конфедерацияси раиси Владимир ШЕРБАКОВ, Россия Федерацияси Миллий телерадиоузатувчилар уюшмаси президенти Эдуард САГАЛАЕВ ўз табригини йўллади.

Табрикномалар келиши давом этмоқда.

Автомобиль ойналари тайёрланади

Фарғона шаҳридаги «Автоойна» очиқ турдаги ҳиссадорлик жамиятида автомобиль ойналари ишлаб чиқарадиган дастгоҳларни жиҳозлаш ишлари ниҳоясига етди. Автомобилсозлик тармоғини ривожлантиришда ўзига хос аҳамият касб этадиган мазкур янги корхона Асаканинг «Нексия», «Тико», «Дамас» ва «Матиз» русумли автомобиллари учун замонавий ва ўта чидамли ойналар тайёрлаб беради.

Илгари бу ерда ишлаб чиқарилаётган бундай ойналарнинг асосий қисми Ҳиндистон, Жанубий Кореядан катта сарф-харажат ҳисобига олиб келинарди. Янги корхона фаолияти эса бу муаммоларни ҳал этади.

Умумий қиймати 19,3 миллион АҚШ доллари миқдоридаги сармоя Италиянинг «Национал Де Ловаро» банки томонидан узоқ муддатли кредит ҳисобига берилди. Сармоянинг асосий қисмига Швейцария, Франция, Италия сингари автомобиль саноати ривожланган мамлакатлардан замонавий ишлаб чиқариш дастгоҳлари харид қилинди.

Корхона ишга тушгач, йилига 200 минг комплект автомобиль ойнаси ишлаб чиқарилади. Бу эса 364 нафар вилоят ёшларини кафолатли иш ўринлари билан таъминлаш имконини беради.

СУРАТДА: (чапдан) замонавий дастгоҳларни ўрнатувчи мутахассислар Дмитрий Ризаев, Ильдор Шарофиддинов ва италиялик лойиҳачи Викторио Каросилли.

Шуҳрат ОЛИМОВ (ЎзА) олган сурат.

Маърифат соати

Алишер Навоийнинг «Наводирун-ниҳоя» девони биринчи марта 1487 йили машҳур ҳаттот Абдулжамил котиб томонидан, иккинчи марта 1495 йили Султон Али Машҳадий томонидан шахсан Султон Ҳусайн Бойқаро учун кўчирилган эди. Улуғ шоирнинг «Ҳар кун оқшомға» деб бошланган машҳур бир ғазали бу девоннинг олдинги қўлёзма нусхасида эмас, балки Султон Али Машҳадий кўчирган нусхасидан ўрин олган бўлиб, девоннинг ҳошиясига жойлаштирилган. Бу қўлёзма ҳозир Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти қўлёзмалар фондида 1995-рақами билан сақланади.

«Олам аҳли, билингизким...»

ёки «Бир шоҳбайт тарихидан»

Навоий бу шеърини XV асрнинг 80-йилларида эмас, балки 90-йилларнинг биринчи ярмида ёзган ва буни қўлёзмага киритишни буюрган. Ғазал анъанавий ишқ мавзуида бўлиб, «иш» радифи билан ёзилган. У қуйидаги байтлар билан бошланади:

Ҳар кун оқшомға ҳажрингда менга зорлиғ иш;
Кеча тонг отгуча андуҳ ила бедорлиғ иш.
Иш вафо қилмоқ эрур — гар қила олсангки, эмас, —
Эй вафосиз, бу жаҳон ичра жафокорлиғ иш.
Ишқ аро қочма, кўнгул, хору забунлиғдинким, —
Ошиқ ўлганға забундуғ бўлуру хорлиғ иш.

Бир умр ишқ туйғуси билан яшаган, лекин кўнгил қўйган севгилисидан кўзлаган жавобни ололмаган, ҳижрон азобларидан боши чиқмаган ошиқ — Навоий бу сатрларида ёрга мурожаат қилиб:

— Ҳар куни эрталабдан кечгача қиладиган
ишим ҳажрингда сени кутиш,
Кечалари эса тонг отгунча ухламай, ғам-андуҳ чекишдир.
Агар қўлингдан келса, (ҳақиқий) иш —
бу (сени чин дилдан севган) ошиққа вафо қилишдир;
Эй бевафо, бу дунёда (бировга, хусусан сени севган ошиққа)
жафо қилиш — бу иш эмас.
Эй кўнглим, ишқда хорлик, нотавонликдан
ўзингни ҳеч олиб қочма, —
Негаки, ошиқлик йўлига кирган одам учун хорлик,
бечоралик ўзи иш, вазифадир.

Бундай қисматга кўникма ҳосил қилган шоир лирик шеърга хос истеҳзо билан ўз мулоҳазаларида яна давом этиб, ёзади:

Лутфу дилжўлиғ эрур хўб паривашларға;
Эй пари, билки, эмас жавру дилозорлиғ иш.
Тақви аҳлига билинса эди чарх авзои,
Айлагайлар эди бу дайрда ҳамморлиғ иш,

Мазмуни:

— (Сендек) паривашларга (ошиқлар)га меҳрибонлик
қилиш, уларнинг кўнглини овлаш ярашади.
Эй, пари, билки, жабр қилиш ва дилозорлик (ёмон) қилиқдир.
Художўй кишиларга фалакнинг (ҳақиқий)
турқи, авзои маълум бўлса эди,
улар (аллақачон) майхонадан жой олиб,
ичишни бошлаб юборган бўлар эдилар.

Мазкур ғазал мавзу эътибори билан анъанавий бўлса ҳам, лекин Навоий унда бу мавзунинг янги қирраларини очишга интилган. Бунда шоир севувчи ошиқ билан севилувчи маъшуқа ўртасидаги муносабатларга тўхталиб, севувчининг вазифаси нимадан иборату, бунга севилувчи қандай жавоб бериши керак! — деган масалага, бундаги бирёқламалик, адолатсизликларга ҳазил-мутойиба йўли билан аниқлик киритмоқчи бўлган. Ўзбек мумтоз шеърияти тарихида ошиқ ва маъшуқа ўртасидаги бундай ахлоқий томонларга шу тарзда жиддий ёндошиш ҳамма шоирда ҳам учрайвермайди. Аввало, шу жиҳати билан ҳам бу Навоийнинг ноёб ғазалларидан биридир.

Бироқ шундан кейин Навоий мазкур ғазалга мақтаъдан олдин шундай бир байт битганки, бу байт ушбу ғазалнинг оддий ишқий ғазал доирасидан чиқиб, халқаро мазмун касб этишига олиб келган. Бу байтда энди шоир бутун дунё халқларига мурожаат этиб, уларнинг бурчи, вазифаси ошиқ ва маъшуқлардан фарқли ўлароқ нимадан иборат эканини шундай изоҳлаган:

Олам аҳли, билингизким, иш эмас душманлиғ,
Ёр ўлунг бир-бирингизгаким, эрур ёрлиғ иш!

Бу байт мазмунидан шу нарса англашиладики, демак, Навоий шоир ва давлат арбоби сифатида фақат ўз халқи манфаатлари доирасидагина яшамаган, шеъриятида ҳам шахснинг интим туйғулари доирасидагина қалам тебратмаган. У шеъри орқали бошқа халқларга ҳам меҳрини улашиб, барча халқлар ва элатларнинг ўзаро адоватда эмас, балки тинчлик ва тотувликда яшаш кераклигини уқтирмоқчи ва уларнинг барчаларига катта бахт-саодат, ширин турмуш шундагина насиб бўлиши мумкинлигини англатмоқчи бўлган.

Савол туғилади:

— Бундай шеър қандай тарихий вазиятда пайдо бўлган бўлиши мумкин?

Бизнинг назаримизда, бу шеърни тушунишнинг калити Навоийнинг «Хазойинул-маоний» девонидан ўрин олган ва Султон Али Машҳадий кўчирган девон юзага келмасдан сал бурун — 90-йилларнинг биринчи ярмида ёзилган мана бу қитъасида:

Туҳфаларким йиборди қайсари Рум, —
Бурса жинси, фаранг дебоси.
Турфа кўргилки, зумраи Ислом —
Анга солди фаранг яғмоси.

Бу шеърдан англашилишича, кунларнинг бирида Рум мамлакатидан Ҳиротга элчилар келади. Улар ўша мамлакат ҳукмдоридан турли совғалар олиб келишган бўлади. Бу матолар орасида Бурса шаҳри косиблари тўқиган жинси матолар («Бурса жинси»), Европанинг ипак кийимликлари («фаранг дебоси») бўлган. «Қайсари Рум» деганда Навоий Византияни кўзда тутган. Византия подшосини у «қайсар» деб атамоқда. «Қайсар» — Цезарь («Юлий Цезарь — қадим Рум ҳукмдори — А. Ҳ.) дегани бўлиб, бу сўз «кайзер» шаклида Германия ҳукмдорларини, Россияда эса Петр I гача ва кейин «царь» шаклида рус подшоларини англатган. Маълум бўлишича, Ҳусайн Бойқаро давлати Византия билан дўстона муносабатда бўлган. Қабул маросимида йиғилганлар мусулмон бўлатуриб, бошқа дин вакиллари олиб келган совға-саломларни ўзаро талашиб қабул қилишган. Гўё бу анжуманда европаликлар бу ердаги мусулмонлар устига ғорат солгандек, кўнгилларини босиб олгандек бўлган. Бу анжуманда қатнашаётган Навоий эса йиғилиш муносабати билан ушбу шеърини ёзиб, уни анжуман аҳлига ўқиб берган ва ўша кунларда мазкур қитъасини ҳам яратган.

Ғазал мақтаида шоир яна ўзининг анъанавий мавзуига қайтиб, айтганларига хулоса ясаб, севгилисига хитоб қилиб дейди:

Хаста кўнглини Навоийнинг олиб асраки, бор —
Сенга дилдорлиғ иш, бизга дилафгорлиғ иш!

Мазмуни:

(Ҳали ҳам бўлса), сен Навоийнинг мажруҳ
кўнглини олиш ва асраш пайидан бўл,
Негаки сенинг вазифанг севилишу, бизнинг ишимиз
севишдан иборатдир.

Бинобарин, улуғ шоир ҳаётда севиш ва севилишни жамиятни тутиб, ушлаб турувчи энг буюк бир куч деб тушунган ва тушунтирмоқчи бўлган.

Навоийнинг бу ғазалдаги «Олам аҳли, билингизким...» деб бошланган ва бутун дунё халқларига қарата айтилган шоҳбайти эса Тошкентда улуғ шоир номи билан аталувчи Миллий боғимиздаги унинг ҳайкали қад кўтарган ёдгорлик пештоқига олтин ҳарфлар билан ёзиб қўйилган. Ҳар сафар мен унинг қошига борар эканман, бу байтини у олам аҳлига қарата бугун ёзгандай, баланд овоз билан ўзи ўқиётгандек туюлади менга!

Абдуқодир ҲАЙИТМЕТОВ.

Олий Мажлисда

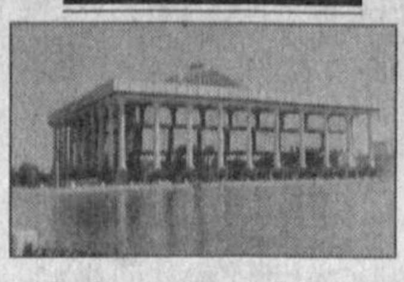

Тадбиркорга ким қайишади?

бу савол парламент қўмитаси йиғилишида кўндаланг қўйилди

Тадбиркорлик ҳар бир давлат иқтисодиётини ҳаракатга келтирувчи, уни ривожлантирувчи асосий куч ҳисобланади. Мамлакатимизда тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш давлат сиёсати даражасига кўтарилган масалалардан биридир. Қолаверса, жамиятнинг барқарорлигини таъмин этадиган мулкдорлар синфининг ўзаги ҳам тадбиркор саналади. Аслида унинг жамиятда чинакам ҳурмат, обрў-эътиборга сазовор эканлигининг сабаби ҳам ана шунда.

Кеча Олий Мажлиснинг иқтисодиётни ислоҳ қилиш масалалари ва тадбиркорлик қўмитасининг йиғилишида ана шулар хусусида гап борди. Унда «Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида»ги Қонуннинг Хоразм вилоятида ижро этилиши ҳақидаги масала муҳокама этилди.

Маълум бўлишича, ушбу Қонун амалга киритилганидан кейин ўтган вақт мобайнида вилоятда унинг моҳиятини ва асосий талабларини тадбиркорларга етказиш борасида бир қатор амалий чора-тадбирлар кўрилган. Кичик ва ўрта тадбиркорликни ривожлантиришга йўналтирилган норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилинган. Чунончи, вилоят ҳокими томонидан 2001 йилда тадбиркорликка оид 6 та қарор ва фармойиш, 2002 йилда эса 8 та қарор ва бир фармойиш қабул қилинган. Бу ҳужжатлар ижрочиларга етказилиб, уларнинг бажарилиши кичик ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришни рағбатлантириш бўйича вилоят мувофиқлаштирувчи кенгаши ҳамда вилоят ҳокимлигининг барча соҳалар мажмуалари йиғилишида доимий равишда муҳокама қилиб борилган.

2002 йилнинг ўтган даврида вилоятда кичик ва ўрта бизнесни ривожлантириш, унинг асосида мулкдорлар синфини шакллантириш, аҳолини иш билан таъминлаш, истеъмол бозорини сифатли маҳсулотлар билан тўлдириш мақсадида кичик ва ўрта бизнес субъектларига хизмат кўрсатувчи турли хилдаги бозор инфратузилмалари фаолият кўрсатди. Бироқ, йиғилишда Хоразм вилоятида «Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида»ги Қонунни ўрганиш жараёнида мазкур ҳуқуқий ҳужжат ижроси борасида қатор камчиликларга ҳам йўл қўйилаётганлиги айтиб ўтилди. Хусусан, туман ва шаҳар ҳокимликлари кичик ва ўрта тадбиркорликни ривожлантириш дастурларини ишлаб чиқиб, тасдиқлаганлару, аммо уни амалга ошириш юзасидан етарли назорат ўрнатмаганлар. Тадбиркорлик фаолияти билан

(Давоми 2-бетда).

Ўзбекистоннинг янги асрдаги тараққиёт йўли Олий Мажлиснинг IX сессиясида мамлакатимиз Президенти маърузасида чуқур таҳлил этиб берилдики, жойларда уни кенг жамоатчилик томонидан ўрганиш давом этмоқда. Кеча Олий Мажлиснинг Фан, таълим, маданият ва спорт масалалари қўмитасида Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия ҳамда Тошкент давлат юридик институтлари ўқитувчи ва талабалари иштирокида маърузани ўрганишга бағишланган давра суҳбати бўлиб ўтди. У Олий Мажлис концепцияси доирасида ташкил этилди.

Ёшлар билан давра суҳбати

Давра суҳбатида жамиятни эркинлаштириш, уни маънавий -маърифий жиҳатдан баркамоллаштириш, қонун устуворлигига эришиш борасида қилинаётган чора-тадбирлар атрофида фикр юритилди. Парламентдаги ислоҳотлар, қарийб 12 йил давомидаги миллий қонунчилик мактабининг тадрижий, босқичи ҳамда унинг икки палатали парламент шароитидаги фаолияти хусусида мазкур қўмита раиси Нарзулла Жўраев сўзлади.

Жисмоний ва маънавий соғлом авлодни етиштириш, бунинг учун аҳоли турар жойларида спорт ишларини кенг ривожлантириш сингари муҳим юмушларни бажаришда жамоатчиликнинг, жамоат ташкилотларининг аҳамияти тўғрисида сўз юритилди. Талаба ва ўқитувчилар ислоҳотларнинг бориши, уларга тўсиқ бўлаётган муаммолар хусусида ўзларини қизиқтирган саволларни бердилар.

М. НОРМУРОДОВА,
«Халқ сўзи» мухбири.

Ўзбекистон — Украина қўшма комиссияси мажлиси

Жорий йилнинг 29-30 январь кунлари Киевда ҳар томонлама ҳамкорлик бўйича Ўзбекистон — Украина қўшма комиссиясининг навбатдаги бешинчи мажлиси бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон ва Украина бош вазирлари раислик қилди. Ҳамкорликнинг анъанавий юқори даражаси, унинг ўзаро манфаатли хусусиятга эга эканлиги таъкидланди.

Шу билан бирга фойдаланилмаётган жиддий имкониятлар мавжуд, минтақалараро даражада ҳамкорлик етарлича ривожланмаяпти. Мажлисда икки мамлакат ўртасидаги ҳамкорликни кенгайтириш ва чуқурлаштиришга доир чора-тадбирлар белгиланди.

Ҳукуматлараро комиссия иши якунларига кўра баённома имзоланди. Шунингдек, Тошкент давлат юридик институти ва Я.Мудрий номидаги Украина Миллий юридик академияси ўртасида ҳамкорлик тўғрисида битим имзоланди.

(ЎзА).

Халқ депутатлари Сирдарё вилоятининг яқинда бўлиб ўтган навбатдаги сессиясида вилоят ҳокими Равшан Ҳайдаров залдаги депутатларга дабдурустдан мурожаат этиб қолди.

Рассом уйли бўлди

— «Халқ сўзи» газетасининг кечаги сонидаги «Қилқалам учидаги ҳақиқат» мақоласини ўқидиларингизми? Унда тўрт йилдан буён уй-жой, тузукроқ устахона ололмай сарсон бўлиб юрган ажойиб рассом, миниатюра устаси, асарлари нафақат Ўзбекистонда, балки Европада ҳам машҳур бўлган Баҳодир Бобоназаровнинг оворагарчиликлари битилган. Ҳокимларга «балли». Улар шундай истеъдод эгасини югуртириб қўйиб, ўзлари бемалол юришибди.

Воқеа шу билан ўз адоғига етди. Фақат битта изоҳга ўрин қолди, холос. Изоҳ шуки, сессия минбаридан туриб вилоят ҳокими Баҳодир Бобоназаров мақола чиққан куниёқ янги уй-жой билан таъминланганини маълум қилди.

Сирдарёда чин иқтидор эгаларига эътибор мана шундай юксак бўлганидан қандай яхши!

Алиқул ХОНИМҚУЛОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Сўнгги хабарлар

«Экосан» поезди Оролбўйида

"Экосан" халқаро жамғармаси ташаббуси билан жўнатилган "Экосан" саломатлик поезди Қорақалпоғистонга етиб келди. Эроннинг Ўзбекистондаги элчихонаси ва "Экосан" халқаро жамғармаси ўртасида тузилган шартномага мувофиқ ўтган йилнинг декабрь ойида 150 минг АҚШ доллари миқдоридаги сув насослари олинганди. Ана шу сув насосларининг дастлабки туркуми Оролбўйига етиб борди. Мазкур анжомлар аҳолини тоза ичимлик суви билан таъминлаш билан бир қаторда суғориш ишларини яхшилашга хизмат қилади. Мазкур сув насослари Қорақалпоғистоннинг 15 туманига тарқатилиши мўлжалланган. Бу саъй-ҳаракатларнинг барчаси мамлакатимизда "Экосан — маҳаллада" мақсадли дастури доирасида амалга оширилмоқда.

Шоира БОЙМУРОДОВА,
ЎзМУ талабаси.

Газетада босилмади, аммо...

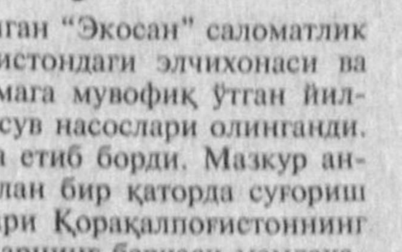

СУВГА ТАШНАЛИК ҚАЧОН БАРҲАМ ТОПАДИ?

Қарши туманидаги «Насаф» кооператив ширкат хўжалигида яшовчи бир гуруҳ қаршиликлар таҳририятимизга йўллаган шикоятномаларида ушбу хўжаликнинг айрим қишлоқлари аҳли беш йилдан буён тоза ичимлик сувга ташналиклари, маҳаллий раҳбарлар уларнинг арз-додларига бефарқ қараётганликлари ҳақида сўз юритилганди. Биз мактубда тилга олинган далилларни текшириш ва зарур чора-тадбирлар белгилаш учун Қарши тумани ҳокимлигига жўнатгандик. Шу муносабат билан яқинда туман ҳокимининг ўринбосари Б. РАСУЛОВдан қуйидаги расмий жавобни олдик:

«Хўжаликнинг Янгиобод, Қозиқент, Парпатон қишлоқлари аҳолисини тоза ичимлик сув билан таъминлаш мақсадида 1991 йили «Ўзқурилишлойиҳа» институти томонидан 4 километр узунликдаги сув қувурларини қуриш юзасидан лойиҳа-смета ҳужжатлари тайёрланган. Буюртмачи — 7-қурилаётган корхоналар дирекцияси 1998 йили уни амалга оширишни режалаштирган. «Обиҳаёт» ташкилоти 494 метр узунликдаги сув қувурларини ётқизган. Қолган ишлар дирекция маблағ ажратмаганлиги туфайли тўхтатилган. Шундан сўнг уларни «Насаф» хўжалиги маблағи ҳисобидан давом эттириш мўлжалланган. Қурилишни 2003 йилнинг биринчи чорагида ниҳоясига етказиш кўзда тутилган.

Тошкентда Ташқи иқтисодий алоқалар агентлиги «POYTAXT-EKSPORT» Экспортчи ва сармоядорларга кўмак кўрсатиш маркази ҳамкорликда «Ташқи иқтисодий фаолиятни тартибга солиш ҳамда маҳаллий ишлаб чиқарувчиларга ёрдам бериш» мавзуида семинар ўтказди.

Экспорт ва сармоя

Унда, жумладан, истеъмол товарларини сертификатлаш ва маркалаш, ишлаб чиқарувчилар ва савдо-сотиқ қилувчи корхоналарнинг ўзаро алоқаларини такомиллаштириш, божхона қонунчилигига киритилган ўзгаришлар хусусида гап борди. Бу ҳақда «Ўзстандарт» агентлиги, Давлат солиқ ва божхона қўмиталари мутахассислари маъруза қилдилар.

Семинар қатнашчилари, шунингдек, «Истеъмол бозори ҳамда маҳаллий ишлаб чиқарувчиларни ҳимоя қилиш борасида Япония мамлакатининг тажрибаси тўғрисида» JETRO (Япония ташқи савдони ривожлантириш бўйича ташкилоти)нинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси бош директори Манабу Симоясиронинг маърузасини ҳам тингладилар.

С. ҲАЙДАРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Истеъмолчи, ҳуқуқингизни билинг

Истеъмолчилар қуйидаги ҳуқуқларга эга:

товар (иш, хизмат) ҳақида, шунингдек, ишлаб чиқарувчи (ижрочи, сотувчи) ҳақида тўғри ва тўлиқ маълумот олиш;

товар (иш, хизмат)ни эркин танлаш ва унинг тегишли даражада сифатли бўлиши;

товар (иш, хизмат)нинг хавфсиз бўлиши; ҳаёти, соғлиғи ва мол-мулки учун хавфли нуқсони бўлган товар (иш, хизмат), шунингдек, ишлаб чиқарувчи (ижрочи, сотувчи)нинг ғайриқонуний ҳаракати (ҳаракатсизлиги) туфайли етказилган моддий зиён, маънавий зарарнинг тўлиқ ҳажмда қопланиши;

бузилган ҳуқуқлари ёки қонун билан муҳофаза этиладиган манфаатлари ҳимоя қилинишини сўраб судга, бошқа ваколатли давлат органларига мурожаат этиш;

истеъмолчиларнинг жамоат бирлашмаларини тузиш.

Истеъмолчиларнинг ижтимоий ҳимояга муҳтожлар тоифасига киритилган айрим гуруҳлари учун қонун ҳужжатлари билан савдо, маиший хизмат ва хизмат кўрсатишнинг бошқа турлари бўйича имтиёзлар ва афзалликлар белгиланиши мумкин.

(Ўзбекистон Республикаси «Истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги Қонунининг 4-моддаси).

Эътироф, эҳтиром, эъзоз

ИШОНЧ КЎПРИГИ

1986 йил 26 декабрдан то 1989 йил 27 июлгача бўлган даврни қашқадарёликлар ҳавас билан эслашади. Хўш, бу давр нимаси билан Қашқа воҳаси одамларининг хотирасида қолган?

Айтиш керакки, 1987 йилгача қарийб 10 минг қашқадарёлик «ўзбек иши»да айбланиб қамалган, хўрланган, ҳақоратланган, иззат-нафси поймол этилган эди. Натижада 3 йил ичида 700 минг тонна пахта кам тайёрланган. 143 хўжаликдан 136 тасида режа бажарилмаган. Ҳосилдорлик 14,5 центнерга тушиб қолган. Сабаби одамларнинг қўли ишга бормаган, оддий бригадирдан тортиб, хўжалик раҳбаригача терговга қатнаган, сарсон-саргардон бўлган. Ҳақоратлардан ер ёрилса, ерга киргудай аҳволга келган. Ҳамма нарсадан ҳафсаласи пир бўлиб, раҳбарга ишончини йўқотган. Қўрқув, ҳадик, ваҳима билан яшаган. Шундай бўлгач, пахта далалари ғўзапоядан тозаланмаслиги, ерлар шудгор қилинмаслиги табиий ҳол эди-да. Ана шундай бир даврда, яъни 1986 йил 26 декабрда вилоятга янги раҳбар келади.

У ҳам «қама-қама»ни давом эттирадими ё бошқа йўл тутадими? Қани нима қиларкин? Бош омон бўлса, кўз кўради. Эсон бўлсак кўраверамиз-да, деган одамлар янги раҳбарга умид кўзини тикиб туришарди.

«1987 йил бошларида бу ерда ишлай бошлаганимда одамлар билан маслаҳатлашиш, халқ фикри билан ҳисоблашишдек ягона йўлни танладим. Дастлаб қилган ишларимдан бири, кексаларни тўплаб беришни сўраш бўлган эди. Мен улардан одамлар билан таништиришни илтимос қилдим: кимнинг ортида ким турибди, томири қандай, қаерда униб-ўсган? Ким қайси районда етакчи, одамларни ўз ортидан яхшилик ёки ёмонлик йўлига эргаштира оладими? Буларнинг барини билиш учун улар билан бир эмас, уч марта учрашдим».

Янги раҳбар ана шундай йўл тутди. Қашқадарёда гап ётмайди. Унга умид кўзини тикиб турган Қашқадарёга бу гап яшин тезлигида овоза бўлиб кетди. Шунинг учун «пахта иши» билан қамалганларнинг хотинлари, бола-чақалари, қариндош-уруғлари ундан нажот истаб мурожаат қила бошладилар. Мурожаат қилган жабрдийдаларнинг дарди ариб, кўздан ёши тина бошлади. Арзгўйлар илк бора раҳбар тимсолида оддий, самимий, бағрикенг, жабрдийдаларга ичи ачийдиган инсонни кашф қилдилар. Энди сафсатабозлик, ваъдабозлик, қуруқ гап, ёлғонга ўрин қолмаган эди. Бу эса одамларни оҳанрабодек ўзига торта бошлади. Шу тариқа, янги раҳбар ҳалоскор сифатида элга танилди.

«Агарда мен мана шу бетакрор заминда бағри кенг, меҳнаткаш ва заҳматкаш, ҳар қандай қийинчиликка бардош берадиган, чидамли, сезгир, керак бўлса буюк мақсад йўлида меҳнат қилиш у ёқда турсин, жонини ҳам беришга тайёр турган халқни яқиндан билмасам, унинг кенг имкониятларини билмасам, ўзимни қийнаб ўтирмасдим.

Гап бундай имкониятларга эга бўлиш, халқни бошқариш, унинг ичи, юрагидаги ғам-ташвишларидан хабардор бўлиш, уни ҳимоя қилиш, ёруғ мақсадларга чорлаш — бунинг ҳаммасини кимдир ўз зиммасига, елкасига олишдадир».

Шундай ўйда, шундай фикрда бўлган раҳбар Қашқадарёнинг залворли юкини елкасига олди. «Қашқадарё вилояти битмас-туганмас тараққиёт имкониятларига эга. Унумдор чўлимиз, тароватли ва саховатли ерларимиз бор. Энг асосийси улкан вазифаларни ҳал этишга қодир одамларимиз бор», деган қатъий фикрга келганди у. Шунинг учун у «Олға юришни хоҳлайдиган ва юра оладиган, ўйлаб иш тутадиган, ҳаракатчан, амалий самараларга эришиш уддасидан чиқадиган ходимларни ҳар тарафлама қўллаб-қувватлаш керак», деган тамойилда қаттиқ турди. «Ҳаракатчан ва қатъиятли, эски қолипдан узоқ, давр руҳини яхши тушунадиган кишиларни» қўллаб-қувватлади. Зотан «фидойи кадрларсиз Қашқадарёни қутқариб бўлмайди». Буни у яхши биларди. Билгани учун ҳам «фақат ижрочи эмас, ташаббускор раҳбар керак», деган гапни баралла айтди. Масалан, туманни бошқарадиган киши, аввало, етук, билимли, ҳаётий тажрибаси катта, мулоҳазали, фақат бугунни эмас, эртани ўйлаб иш кўрадиган, оғир, босиқ, одамларни эшитадиган, қиёс ва таҳлил қилиб, солиштириб, чоғиштириб тўғри хулоса чиқарадиган, ҳам оёқ остига қарайдиган, ҳам олдиндан кўра оладиган, узоқни кўзлайдиган киши бўлиши керак. Элнинг етакчиси бошқалардан бир калла баланд бўлиши, бўйи кўпнинг ичидан кўриниб туриши лозим.

Янги раҳбар «Одамларнинг эҳтиёжини қондириш — ишимизнинг мазмун ва моҳияти ана шу билан белгиланади», деган талабни қатъий қилиб қўйди. «Узоқ йиллар мобайнида кишилар ҳақида ғамхўрлик қилиш масалалари ёмон ҳал этиб келинди. Социал ҳаётдаги қайси соҳани олиб кўрмайлик, ҳаммасида охирги ўринни эгаллаб турибмиз. Бу одамлар фаоллигини оширишга тўғаноқ бўлаётган энг йирик муаммодир. Биз раҳбар кадрларнинг эътиборини бу масалага эндигина қарата бошладик. Аҳолини газ билан таъминлаш 17 фоизни, қишлоқда эса 4 фоизни ташкил этади. Раҳбарлар кишиларнинг талаб ва эҳтиёжларига бефарқ қарамоқдалар, уларнинг қандай ва нима ҳисобига яшаётганликларини билмайдилар, уларнинг меҳнат шароитларини яхшилаш масалаларини ҳал этмайдилар». Халқ ичига кириб боргани сайин янги раҳбар бунга тобора кўпроқ ишонч ҳосил қила бошлади. Шунинг учун ҳам у «ҳозирги вақтда раҳбарликда билимдон, ўз ишининг мутахассиси, маънавий салоҳияти юқори бўлган кадрлар туриши керак. Энг асосийси улар амалий натижани таъминлай оладиган бўлсинлар. Фақат мана шундагина ва яна шундагина биз халқнинг ишончини оқлай оламиз». Бу тамомила янги гап, янги талаб, янгича иш услуби эди. Шунинг учун бундай гап, бундай иш тутуми халққа ниҳоятда ёқди. Натижада янги раҳбар қайга деса отланадиган даражага келди. Буни сезгирлик билан англаган янги раҳбар «одамлардаги шижоатни сўндирмаслик, аксинча уни янада кучайтириш, ташаббус ва ижодкорликка кенг йўл очиш лозим, янгилик ва яхшилик куртакларини авайлаб парвариш қилмоқлик, мулоҳазали, ҳаракатчан, амалий натижаларга эриша оладиган ходимларни ҳар тарафлама қувватламоқ лозим бўлади», дейиш билан чекланмади. Балки бу йўлни изчил давом эттирди. Шу тариқа Қашқадарёда орқага кетиш 4 ойда тўхтатилди. 4 ой — Қашқадарёдек вилоятни инқироздан тўхтатиш учун бу жуда оз фурсат. Шунинг ўзиёқ янги раҳбарнинг нақадар катта салоҳиятга эга эканлигини кўрсатувчи далилдир. 1987 йили вилоятда 400 минг тонна, 1988 йилда 552 минг тонна пахта тайёрлашга эришилди. Йил сайин пахта тайёрлаш кескин ошди, бошқа соҳаларда ҳам ана шундай ўсиш кузатилди. Энг муҳими, шу йилдан эътиборан Қашқадарёда одамларга ғамхўрлик кучайди. Ўз вақтида буни москвадагилар турлича талқин қилишган. Тараққийпарварлар бунга холисона баҳо беришган. Жумладан, Фёдор Бурлацкий кейинроқ шундай деб ёзган: «Ислом Каримов Фарғона воқеалари (1989 йил) Москвада тахмин қилинганидек, миллатчилик билан эмас, Ўзбекистон халқи, авваламбор, деҳқоннинг оғир турмуш шароити билан боғлиқ эканини тушунган эди. У пайтда аҳолининг ўсиш суръати 3,5 фоизни ташкил этган бўлса-да, қишлоқ тобора қашшоқлик ва умидсизлик ботқоғига ботиб борарди». Ҳа, бу рост эди. Ахир ўша йиллар Қашқадарёдаги 180 та қишлоқда ичимлик суви йўқ. 206 та қишлоққа табиий газ келмаган эди. Газнинг устида ўтирган одамларнинг аҳволи ана шундай эди. Шундай бўлгач, одамларнинг «қашшоқлик ва умидсизлик ботқоғига» ботиши табиий эмасми? Шунинг учун янги раҳбар «Ҳаётнинг қайси бир томонини, фаолиятнинг қайси бир соҳасини олмайлик, ҳозир ҳамма жойда фаол изланишлар, тоза қарашлар, қолипга кирмаган ёндашувлар ва айрича ечимлар зарур бўлиб турибди. Одамлар аллақачонлар ваъдалардан бўғзига қадар тўйиб бўлдилар, улардан чарчадилар, турмуш шароитини яхшилаш учун энди амалий ишлар қилиш керак», деб шу ишга бош-қош бўлди. «Одамлар билан оддий, улар учун тушунарли бўлган тилда, уларни қизиқтирадиган ва тўлқинлантирадиган масалалар ҳақида гаплашиш даркор», деб уқтиради. Яна таъкидлайдики, «кўпинча кишиларга ишчи кучи сифатида муносабатда бўладилар. Инсонни, унинг фикрлари, эҳтиёж ва муносабатларини ҳисобга олмайдилар. Ҳар бир раҳбар ходим оддий меҳнаткашлар билан мунтазам учрашиб туриши ва уларни қизиқтирган масалаларни ҳал этишни одат тусига киритиши зарур. Ҳар доим кишиларга яқин туриш, уларнинг манфаатларини ҳисобга олиш, улар билан яқиндан алоқада бўлиш керак». Шундай иш тутгани учун ҳам айнан ана шу раҳбар Қашқадарёда бозорлар қиёфасини тубдан ўзгартирди. Нафақат бозорлар, шаҳар ва қишлоқларда кенг кўламда ободончилик ва қурилиш ишлари авж олиб кетди. Янги раҳбар (1987 йили) бежизга «бугун ҳар биримиз қурувчи бўлишимиз керак» демаган. Бу сўзлар тагида катта маъно бўлган. Ўша вақтдаёқ янги раҳбар тарихий, муқаддас зиёратгоҳларни обод қилишни бошлаган.

Шу боис одамларда унга нисбатан беқиёс ҳурмат, ишонч пайдо бўлди. Зотан, ана шундай ишончгина раҳбар билан халқ ўртасидаги кўприк вазифасини ўтайди. Ишонч бўлмаса, кўприк бўлмайди. Ишонч кўприги бўлмаса, раҳбар халқ ичига киролмайди. Халқ ҳам раҳбарга яқин йўламайди. Ишонч қозониш эса осон эмас. Одамларни орқадан эргаштириш, элга етакчилик қилиш ҳамма даврларда ҳам донишмандлик, адолатпарварликни талаб қилган. Амир Темур «Тузуклари»ни ёдга олинг. Етакчилик ҳам ҳаммага насиб қилавермайди. Раҳбарликнинг мактаби йўқ. Раҳбарлик қобилияти ҳам туғма бўлади. Кимдир ўқиб, ўрганиб, малака ошириб, шу қобилиятни ривожлантириб, эл кайвониси — оқсоқолга айланади. Кимдир раҳбарликка ҳавас қўядию, унинг ҳавасида босар-тусарини билмай, ердан оёғи узилаётганини ҳис қилмай қўяди. Раҳбарлик эл манфаати учун жон куйдириш, фидойилик эканлигини унутади. Қашқадарёни Бухорога қўшиб юбориш «Бош схема»сини ўйлаб топганлар, уни амалга оширмоқчи бўлганлар ана шундайлар сирасига киради. Бироқ вилоятнинг янги раҳбари Қашқадарё манфаатини ўйлаб, кўкрагини қалқон қилди. Москвага боришдан ҳайиқмади. Вилоятларни қўшиш режаси нотўғри эканлигини исботлади. Таҳлил, таққос, мантиқ ўз кучини кўрсатди. Қашқадарё алоҳида вилоятлигича қолди.

Янги раҳбарнинг одамлар манфаатини кўзлаб, 1989 йилгача 19 минг гектар ерни томорқа учун ажратиб берганлиги ўша пайтда нафақат жасорат, балки ҳақиқий фидойилик эди. Кейинчалик бу тажриба бутун республикага татбиқ этилди. 350 минг гектар ер томорқа учун ажратилди. Бу 1990 йилнинг бошида рўй берди. Бу даставвал Қашқадарёда синовдан ўтган эди. Албатта, бундай қарор КПСС Марказқўмидагиларга ёққан дейсизми? Йўқ. Кейинчалик маълум бўлишича, ўша раҳбарни «ўзбошимчалиги» учун ишдан олиб ташламоқчи бўлишган. Шуларни вилоятнинг янги раҳбари билмаганми? Билган. Бироқ унинг учун халқ манфаатидан азизроқ нарса бўлмаган. У амал, мансаб учун эл манфаатини қурбон қилмаган. Бундай мисоллар жуда кўп. Замондош раҳбарларимиз ана шу масалаларни биладиларми? Билганларга ҳам, билмаганларга ҳам эслатиш фойдадан холи эмас. Бу Қашқадарёнинг ўша пайтдаги раҳбари Ислом Каримов эди. Ислом Каримов Қашқадарёда ана шундай ишлаганди. «Элим деб, юртим деб, ёниб яшаш» кераклигини амалда кўрсатганди. Демак ўша кунларни эслаш ва ибрат олиш, фақат фойда келтиради, деб ўйлайман. Чунки Ислом Каримов 1989 йилдаёқ «Агар Қашқадарёда раҳбар тубан кетдими, қаердадир, нимададир хатога йўл қўйдими, қандайдир нотўғри хатти-ҳаракат қилдими, такаббурликка йўл қўйиб, номини булғадими, халқнинг кўз ўнгида бундай раҳбарни қайта тиклаб бўлмаслигига мен ишонч ҳосил қилганман. Бу Қашқадарёнинг асосий хусусиятидир», деб эътироф этган, огоҳлантирган. Ҳаётда бунга гувоҳ бўлиб турибмиз.

Кези келганидан фойдаланиб, яна бир нарсани айтиб ўтайлик. У ҳам бўлса, раҳбарнинг шахсий ибрати, шахсий намунаси ҳақида. Ислом Каримовнинг Қашқадарёга раҳбарлик даври барча даражадаги раҳбарлар учун мактабдир. Чунки эндиликда «Ўзбек модели» сифатида тан олинган халқ хўжалигини бошқаришнинг 5 тамойили илк бор Қашқадарёда туғилган, ҳаёт синовидан ўтган. Қашқадарё тажрибаси, кейинчалик у киши мустақил Ўзбекистон раҳбари бўлгач, кенг кўламдаги иқтисодий таълимотга пойдевор вазифасини ўтади.

«Мен қаерда бўлмайин, ишонаманки, Қашқадарёнинг келажаги порлоқ», деган сўзларидан қашқадарёликлар ғурур ва ифтихор туйишади. «Ислом Каримов раҳбар бўлиб келган кунданоқ Қашқадарёда об-ҳаво ҳам, нарх-наво ҳам ўзгарган, халқнинг кайфияти кўтарилган эди», дейишади одамлар. Ҳа, Ислом Каримов 2,5 йилнинг нари-берисида Қашқадарёда яхшилик, эзгулик боғини яратди. Энди ана шундай боғ бутун Ўзбекистонда гуллаб-яшнамоқда. Бунинг ҳаммаси раҳбарнинг эл манфаатини ҳамма нарсадан устун қўйганлиги, халқнинг кўнглига йўл топа олганлиги, шу тариқа ишонч кўпригини барпо эта олганлиги натижасидир.

Нарзулла РАВШАНОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Тадбиркорга ким қайишади?

(Давоми. Боши 1-бетда).

шуғулланувчи кичик корхоналар тармоқларини ривожлантиришда чет эл банклари ва фирмалари, халқаро молия ташкилотларининг имкониятларидан етарли даражада фойдаланилмаяпти.

Вилоятдаги мавжуд кичик ва ўрта тадбиркорлик субъектларига зарур шароит яратилмаганлиги улардан айримларининг фаолиятини тўхтатишга олиб келган. Масалан, вилоятда 2002 йилнинг 1 декабригача бўлган ҳолатга кўра, 32 та қўшма корхона ташкил этилган бўлиб, ҳозирда шулардан 5 таси ўз фаолиятини тўхтатган. Ҳатто вилоятдаги Янгиариқ туманида бирорта ҳам қўшма корхона ташкил этилмаган.

Маълумки, назорат қилувчи органлар томонидан ўтказилган текширишларга палата мутахассисларини жалб этиш тадбиркорларни ҳуқуқий ҳимоя қилишда муҳим аҳамият касб этади. 2002 йил давомида вилоятда ўтказилган текширишларнинг бор-йўғи 420 тасида палата мутахассислари иштирок этган. Жойлардаги айрим туман палаталари ҳамон эскича иш услубига барҳам берганлари йўқ. Ҳолбуки, тадбиркорлар палатага эмас, палата ходимлари тадбиркорлар хизматида бўлишлари керак эди.

Шунингдек, йиғилишда маҳаллий ҳокимликлар томонидан амалдаги меҳнат қонунларига зид равишда ҳокимият ижроия маҳкамаси таркибида бўлмаган корхона, ташкилот, муассаса, хўжалик ва акциядорлик жамиятлари раҳбарларига нисбатан интизомий жазо қўллаш бўйича норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилинаётганлиги, айрим мансабдор шахслар ўз ваколатларини суиистеъмол қилган ҳолда тадбиркорлар ҳамда фермер хўжаликларининг фаолиятига тўсқинлик қилиб, уларнинг манфаатларига жиддий зиён етказаётганликлари айтиб ўтилди. Шу боис, вилоят ҳокимлиги тадбиркорликнинг ривожланишига тўсқинлик қилинаётганлигининг сабабларини таҳлил қилиши, йўл қўйилган камчиликлардан тегишли хулосалар чиқариши, иқтисодий ислоҳотларни янада чуқурлаштириши, тадбиркорларни рўйхатга олиш ва молиялаштириш жараёнларини тезлаштириши кераклиги, шунингдек, маҳаллий солиқлар борасида имтиёзлар яратиш, ахборот-маслаҳат ҳамда бошқа хизматлар кўрсатиш бўйича аниқ чора-тадбирлар дастурини ишлаб чиқиш ҳамда вилоятга чет эл инвестицияларини жалб қилиш масалаларига жиддий эътибор қаратиши лозимлиги алоҳида таъкидланди.

Фурқат САНАЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Марказий Осиё мамлакатлари ва хориж сармояси

Пойтахтдаги "Шодлик палас" меҳмонхонасида "Иқтисодиёти ўтиш даврида бўлган мамлакатларда иқтисодий ислоҳотлар ва хорижий сармояларни жалб этиш жараёни: ўтмиш сабоқлари ва Марказий Осиёнинг ривожланиш истиқболлари" мавзуидаги икки кунлик халқаро конференция якунланди. Ушбу тадбир Иқтисодий тадқиқотлар маркази (ИТМ) томонидан БМТ Ривожланиш Дастури ва Ўзбекистон Республикаси ҳукумати шафеълигида ташкил этилди.

Анжуманда Марказий Осиё мамлакатлари ҳукуматлари, БМТ Ривожланиш Дастури, хусусий сектор вакиллари, Марказий ва Шарқий Европа мамлакатларидан ташриф буюрган иқтисодиёт масалалари билан шуғулланувчи халқаро экспертлар, шунингдек, техник ҳамкорлик бўйича халқаро ташкилотлар вакиллари иштирок этди.

Ялпи мажлислардан ташқари конференция иштирокчиларини қизиқтирадиган барча мавзулар бўйича норасмий мунозаралар ва маслаҳатлашувлар ўтказилди. Биринчи кун охирида конференция қатнашчилари "Кабул-Ўзбек Ко ЛТД", "Шайхонтоҳур текстил" қўшма корхоналари, "Файз" холдинг компанияси, "Пахта-банк" акционерлик-тижорат банки, "Ўзбекинвест" экспорт-импорт миллий суғурта компанияси ва "Барака" лизинг компанияси каби етакчи корхоналарга ташриф буюришди.

Конференциянинг айнан Ўзбекистонда ўтказилиши юксак геоиқтисодий ва геосиёсий салоҳиятга эга мамлакатимиз ва минтақамиздаги бошқа давлатларга жаҳон ҳамжамиятининг эътибори йилдан-йилга кучайиб бораётгани билан изоҳланади. Мамлакатимизда ва минтақа давлатларида иқтисодий муаммоларнинг ҳал этилиши — макроиқтисодий барқарорлик ва иқтисодий тараққиётга эришиш орқали аҳолининг реал даромадини ошириш — минтақада ижтимоий ва сиёсий барқарорликка эришишнинг энг муҳим омилидир. Шу сабабли минтақамиз давлатларида ислоҳотларни чуқурлаштириш ва уларнинг жаҳон иқтисодиётига интеграцияси халқаро ҳамжамият томонидан фаол қўллаб-қувватланмоқда.

Конференция иштирокчилари иқтисодиёти ўтиш даврида бўлган мамлакатларнинг хориж инвестициясини тўғридан-тўғри жалб этиш, хусусий тадбиркорликни ривожлантириш ва молия соҳасини ислоҳ қилиш борасидаги илғор тажрибаси ҳамда уни Марказий Осиёдаги шароитга мослаштириш борасидаги таклифлар билан танишди.

Конференция якунида минтақа мамлакатлари ҳамкорлигини ривожлантириш ва кенгайтириш, уларнинг божхона ва солиқ қонунчилигини мувофиқлаштириш, ягона иқтисодий ҳудуд яратишга қаратилган тавсиялар ишлаб чиқилди. Шунингдек, ёқилғи-энергетика саноатига, энергия таъминоти объектларини қуриш ва озиқ-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқариш соҳасига хориж сармоясини жалб этиш зарурлиги қайд этилди.

Конференцияда Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси В.Голишев қатнашди.

(ЎзА).

Тойлоқ туманидаги 29-ўрта мактабда кичик академия ташкил этилган бўлиб, у ерда ўқувчилар математика ва физика фанларидан чуқур билим олишади. Абдулла Қодирий номи билан аталувчи ушбу мактабнинг ўқитувчилари ҳам бошқа мактаблардагидан фарқли. Уларнинг барчаси олий тоифали ўқитувчилар ва малакали олимлардан иборат.

Мазкур билим даргоҳида ўқувчиларнинг чуқур билим олишлари учун барча шароитлар яратилган. Ҳар бир синф хонаси замонавий ўқув дастгоҳлари билан жиҳозланган. Улар бу ерда пухта билим олиш билан бир қаторда ҳунар ҳам ўрганишади. Дарсдан бўш вақтларда эса мактаб иссиқхонасида сабзавотлар парвариши билан ҳам шуғулланишади.

СУРАТЛАРДА: компьютер хонасида; мактабнинг аълочи ўқувчиси Дилноза Солиева; меҳнат ўқитувчиси Сумбила Рўзибоева зеҳнли шогирди Баҳора Хўжаназарова билан.

Тоҳир Норқулов (ЎзА) олган сурат.

Журналнинг навбатдаги сони

«Ўзбекистон Республикаси Конституциявий судининг Ахборотномаси» навбатдаги — еттинчи сони нашрдан чиқди.

У Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Конституцияси кунига бағишланган тантанали маросимда сўзлаган нутқи билан бошланади.

Журналда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг "Ўзбекистон Республикаси Конституциявий судининг Раиси тўғрисида"ги қарори эълон қилинган. Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суди ҳузуридаги Илмий-маслаҳатлашув кенгашининг таркиби ҳам чоп этилган.

Журнал ўз муштарийларини Конституциявий суднинг "Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодексининг 59-моддасини шарҳлаш тўғрисида"ги, "Судлар тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 62-моддаси тўртинчи қисмини шарҳлаш тўғрисида"ги қарорлари билан таништиради.

ЎзА мухбирининг Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суди Раиси Б.Мустафоев билан суҳбати мавзуи "Судлар мустақиллиги — қонун устуворлиги мезони" деб аталади.

"Конституция ва жиноят ҳуқуқи" рукнида "Жиноят процесси принципларининг конституциявийлиги", "Судларда жиноят ишларини кўриб чиқишда прокурор иштирокининг конституциявий асослари", "Жиноят ишини тугатиш йўли билан конституциявий айбсизлик презумпцияси принципини рўёбга чиқариш" мавзуидаги мақолалар эълон қилинган.

"Демократия ва жамият" бўлимида "Фуқаронинг қонуний ҳуқуқлари, эркинликлари, манфаатлари ва адвокатура" мавзуидаги мақола чоп этилган.

"Ахборотнома"да Конституциявий судда бўлиб ўтган "Конституция қоидаларини аҳолига етказишда оммавий ахборот воситаларининг ўрни ва аҳамияти" мавзуидаги илмий-амалий конференция иштирокчиларининг маърузалари эълон қилинган.

"Ўқувчи муаммо қўяди" рукнида "Конституцияга хилоф қонун ҳужжати туфайли етказилган зарар учун жавобгарлик масаласи хусусида" мавзуидаги мақола берилган.

Ахборотноманинг "Воқеалар" бўлимида Ўзбекистон Республикаси Конституциявий судининг 2001-2002 йиллардаги фаолияти ҳақида сўз юритилади.

(ЎзА).

«Ҳокимни ажратиб берсангиз»

Хўжалик судларига шу мазмунда тушган аризалар ижобий ечимини топмоқда

2001 йилда Жиззах вилоят хўжалик суди томонидан 1809 та низо кўриб, ҳал этилган бўлса, 2002 йилда 3855 та низо ўз ечимини топди. Бу яхшими ёки ёмон? Албатта, низоли ҳолатнинг бўлмагани яхши. Лекин келтирилган рақамлардаги ўсиш, аввало одамларда адолатга ишонч ўсиб бораётганлигини кўрсатади. Бир йилда 3855 та низо қонун талаблари асосида кўрилиши 19 миллиард сўм пул ўз жойини топганлигини англатади.

Шунингдек, кичик ва ўрта бизнес субъектлари иштирокидаги 1590 та ишлар ҳал этилиб, уларнинг фойдасига 631 миллион сўмдан ортиқ маблағ ундириб берилди. Жумладан, Арнасой туманидаги «М.Коризий» фермер хўжалиги билан Дўстлик дон қабул қилиш корхонаси ўртасида тузилган давлат эҳтиёжи учун дон харид қилиш бўйича контрактация шартномасига биноан фермер тайёрловчига шартномавий режадаги 142 тонна ўрнига 190,6 тонна ғалла дони топширган. Тайёрловчи режадан ортиқча топширилган 48,6 тонна ғалла учун шартномавий нархларда фермерга ҳақ тўлаши лозим бўлса-да, ўз мажбуриятини бажармаган, фермернинг тайёрловчи олдига ўз ҳақини тўлаб беришни сўраб ялиниб-ёлворишлари фойда бермаган. Шундан кейингина фермер даъво аризаси билан вилоят хўжалик судига мурожаат этган. Суднинг ҳал қилув қарори билан фермер хўжалигининг даъвоси қаноатлантирилиб, унинг фойдасига тайёрловчидан ортиқча топширилган маҳсулотнинг ҳақини бозор баҳосида (826.200 сўм) ундириб берган.

Ўзбекистон Республикаси Хўжалик процессуал кодексининг 3-моддасида хўжалик судларининг асосий вазифаларидан бири иқтисодиёт соҳасида қонун бузилишининг олдини олишдан иборат эканлиги кўрсатилган.

Шу мақсадда вилоят хўжалик судининг маҳаллий ҳокимият, прокуратура, ички ишлар ва бошқа идоралар билан ҳамкорликдаги фаолияти муҳим аҳамиятга эга бўлмоқда. Айни пайтда вилоятда жамоа ва ширкат хўжаликлари ўрнида 9 мингга яқин фермер хўжаликлари ташкил этилган. Бундан ташқари, фермер хўжаликлари ишини мувофиқлаштириш, уларга хизмат кўрсатишни яхшилаш мақсадида жамоа, ширкат хўжаликлари базасида агросервис марказлари таъсис этилиши муҳим аҳамиятга эга бўлди. Бу марказлар — фермер хўжаликларининг ихтиёрий бирлашмалари бўлиб, уларга моддий-техникавий, агротехника, агрокимё ва бошқа сервис хизматларини кўрсатиш, тузиш ва бажарилишини таъминлашда кўмаклашиш, ҳуқуқий ёрдам беришни амалга оширади. Фермер хўжаликлари, агросервис марказининг ташкил этилиши ерга муносабатнинг ўзгаришига, қишлоқда мулкий муносабатларнинг ривожланишига омил бўлмоқда, хўжалик юритувчи субъектлар ўртасида шартнома муносабатларини такомиллаштирмоқда. Бу эса ўз навбатида хўжалик судлари олдига янги вазифаларни қўймоқда.

Вилоят хўжалик суди томонидан ўтган йилда биргина ерни ижарага бериш, ердан фойдаланишга оид 800 тадан ортиқ низо кўриб чиқилди. Ерни узоқ муддатга ижарага олган кўплаб фермер хўжаликлари ўзларида эгалик ҳиссини туйган ҳолда ерга меҳнатини аямасдан давлат буюртмасига асосан ғалла ва пахта маҳсулотлари етиштириб, ўзларининг шартномавий режаларини уддалаган бир пайтда баъзи фермерлар ерни ҳар эҳтимолга қарши «керак бўлиб қолар», деган мақсадда олиб қўйганликлари ёки ердан шахсий манфаатлари йўлида фойдаланиб келаётганликлари аниқланди.

Жумладан, Зомин туманидаги «Сардор» (69 гектар), «Бунёд-2 (20 га), «Феруз-Э» (16 га) фермер хўжаликлари ўзларига берилган ер майдонларига давлат буюртмасида кўзда тутилган пахта ўрнига полиз маҳсулотлари етиштирганлар. Бу билан фермер хўжалиги ерни узоқ муддатга ижарага бериш шартномаси мажбуриятлари ва «Ер тўғрисида»ги Қонуннинг 36-моддаси талаблари қўпол равишда бузилган. Вилоят хўжалик судининг ҳал қилув қарорларига кўра, ерни узоқ муддатга ижарага бериш шартномалари бекор қилиниб, ер майдонлари қайтариб олинди.

Шуни таъкидлаш керакки, хўжалик суди томонидан ишларни кўриб чиқишда айрим мансабдор шахслар томонидан ер ресурслари талон-торож қилинаётганлиги, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришга мўлжалланган ерлар турли хил қонунсиз битимлар объекти бўлаётганлиги аниқланиб, уларга нисбатан таъсирчан чоралар кўрилмоқда. Зарбдор туманидаги «Андижон» ижара ширкатлар бирлашмаси раиси Б.Қўзибоқаров ўз мансабини суиистеъмол қилиб, «Бобур-Н» фермер хўжалигига тегишли 15 гектар ерни ўзбошимчалик билан фуқароларга полиз маҳсулотларини етиштириш учун олинадиган ҳосилни «арра» қилиш шарти билан бериб юборган.

Хўжалик суди томонидан Б.Қўзибоқаровга нисбатан Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 205-моддаси 2-қисми «а» банди, 209-модданинг 1-қисми билан жиноят иши қўзғатилди.

Хўжалик судида кўриб чиқилган низоларнинг каттагина қисмини шартнома мажбуриятларини бажармаслик билан боғлиқ низолар ташкил этиб, даъвогарлар фойдасига 16 миллиард сўмдан ортиқ маблағ ундириб берилди. Йиллаб ўз ҳақларини талаб қилиб тайёрловчи, таъминотчи корхоналар ҳузурига қатнай-қатнай чарчаган тадбиркорлар «...ҳақиқат бор экан-ку! Олдинроқ судга келсам бўлар экан», деган хулосага келдилар.

Биргина мисол: хусусий тадбиркор «Ашуров Ю» 2001 йилда Дўстлик дон маҳсулотлари ОТАЖга шартнома асосида 3,8 миллион сўмлик маҳсулот етказиб берган. Товарни қабул қилишда қисқа муддат ичида унинг ҳақини тўлашга ваъда берган Дўстлик дон маҳсулотлари раҳбарлари шартнома шартларига беписандлик билан қараб, тадбиркорнинг ҳақини тўлашни ўзларига эп билмаганлар. Тадбиркор роса бир йил корхона раҳбарининг ҳузурига қатнаган. Аммо, бу чопа-чоплар ҳеч қандай натижа бермаслигига амин бўлгач, хўжалик судига мурожаат этган.

Хўжалик судининг ҳал қилув қарори билан жавобгардан Ю.Ашуров фойдасига 3,8 миллион сўм асосий қарз 2,4 миллион сўм жарималари билан ундириб берилди, тадбиркорнинг бузилган ҳуқуқлари тикланди.

Шу ўринда масаланинг бошқа бир томонини ўйлаб қоласан киши: Дўстлик дон маҳсулотлари ОТАЖ раҳбарининг биргина шартномани бузиши корхонага 2,4 миллион сўмлик зарар келтирди, акциядорлик жамияти аъзолари манфаатларига жиддий зиён етказилди. Тўғри, хўжалик суди томонидан корхона раҳбари моддий жавобгарликка тортилди. Аммо, бу жамият аъзоларига етказилган зарарни қоплайдими?

Ўтган йилда вилоят хўжалик суди томонидан ишларни кўриб чиқиш давомида аниқланган қонунбузарликлар юзасидан 11 та жиноят иши қўзғатилди. 333 та шахс маъмурий, 146 шахс моддий, 130 шахс интизомий жавобгарликка тортилди, 17 та шахс эгаллаб турган лавозимларидан озод этилган.

Хўжалик судларининг нуфузи кундан-кунга кўтарилиб бораётганлиги, фуқаролар ва хўжалик юритувчи субъектларнинг судларга бўлган ишончи ошаётганлиги ҳаммага маълум. Бугун хўжалик судларининг туман бўлинмаларини очиш зарурияти янада кучаймоқда. Бу, биринчидан, хўжалик судларида ишлар сонининг сезиларли ошиши билан изоҳланса, иккинчидан, тадбиркорлик субъектларининг фақат вилоят марказларидагина жойлашган хўжалик судларига келиб, мурожаат этишларидаги қийинчиликларда намоён бўлади.

Бу муаммони қисман ҳал этиш мақсадида ҳозирча ишларни жойларга чиқиб, сайёр суд мажлисларида кўриш амалиётини қўллаяпмиз. Тадбиркорларга қулайроқ бўлиши учун 2002 йилда 1300 га яқин ишлар бевосита жойларга чиқиб кўриб чиқилди.

Бизнингча, хўжалик судларининг туман бўлинмаларининг ташкил этилиши тадбиркорлик субъектларининг манфаатларини ҳимоя қилишда муҳим қадам бўлади.

Комил СИНДАРОВ,
Жиззах вилояти хўжалик суди раиси.

Ислоҳот ва самара

Кўпинча оила тинчлиги, хотиржамлиги ишимизда муҳим аҳамият касб этишини ҳис қилмаймиз. Қачонки, турмушда у ёки бу қийинчиликка дуч келсак, бу ҳақиқатни англаймиз. Оилаларнинг ҳаётини фаровон этиш йўлида меҳнат қилиб келаётган мамлакатимиздаги йирик универсал молиявий муассасалардан бири — республика давлат-тижорат Халқ банкидир. Бу жамоа аҳли ислоҳотларни изчил амалга ошириб, халқимизни ижтимоий ҳимоялашдек савобли ишга муносиб ҳисса қўшиб келмоқда.

«Оила фаровон — кўнгил чароғон»

— дейди Халқ банки Наманган вилояти бошқармаси бошлиғи Собиржон Дадамирзаев

Ўтган йил якунларига кўра, банкнинг вилоят бошқармаси капитал қўйилмаси 56,4 миллион сўмга етди. Бу белгиланганидан 35,8 миллион сўм кўпдир. Аҳолидан йиғиладиган электр энергияси, табиий газ, турар жой ҳақи, ичимлик суви ва бошқа турдаги коммунал тўловлари миқдори 2318,3 миллион сўмни ташкил этди.

Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 6 июлдаги «Банк тизими фаолияти асосий кўрсаткичлари устидан мониторинг ўрнатиш тўғрисида»ги қарори асосида банкда кунлик тезкор назорат йўлга қўйилди. Бу банкнинг шаҳар ва туман бўлимларида режаларнинг ўз вақтида, тўла бажарилишида қўл келмоқда.

Маълумки, молиявий муассасанинг мавқеи унинг мижозлари сафининг кўпайиб бориши билан белгиланади. Буни яхши англаган жамоа ахборот воситалари хизмати ва бошқа ҳамкорлари мададига таяниб, омонатга бўш пул маблағларини жалб қилиш, айни пайтда бунинг учун юқори фоизлар тўлаш борасида ҳам бирмунча ижобий ишларни амалга оширмоқда. Шу боис одамлар тўй қиламан, уй-жой қураман, автомашина харид қиламан ёки бир кунимга зарур бўлиб қолар, дея йиғиб юрган маблағларини омонатларга ўз хоҳишлари билан топширишмоқда.

Омонатлар эса сир сақланиб, маблағ эгасига қўшимча фоизлари билан тўлиқ берилаяпти. 2003 йилнинг биринчи январь ҳолатига кўра, вилоят банки бўлимларида омонатчилар сони 945230 тага, уларнинг маблағлари эса 4 миллиард 219,9 миллион сўмга етди. Айниқса, ўтган йилнинг ноябрь ойида жорий этилган «Ассалом, Янги йил» қисқа муддатли омонат тури кўпчиликда қизиқиш уйғотди. 1 январга қадар салкам 4 минг нафар фуқаро 75,5 миллион сўм миқдоридаги бўш пул маблағларини мазкур омонат турига қўйди. Шунингдек, ўтган даврда «Сармоя плюс», «Наврўз совғаси», «Фахрий» омонат турларининг мижозлари сони ҳам ортди.

2002 йили республика Халқ банки ташаббуси билан «Омад» ва «Саховат» қисқа муддатли ютуқли омонатларининг шоу ўйини ушбу вилоятда ўтказилганлигидан хабардорсиз, албатта. Наманган шаҳрининг «Тинчлик» майдонида Қарияларни қадрлаш йилига бағишлаб уюштирилган ушбу тадбир ҳақиқий халқ сайлига айланиб кетди. Унда беш миллион сўмдан зиёд пул ютуқлари, санаторийларга йўлланмаларнинг эгалари аниқланиб, мукофотлар тантанали равишда топширилди. Юртимизнинг таниқли санъаткорлари эса сайилга ўзгача файз киритдилар.

Шу билан бирга, банк бўлимлари орқали корхона ва ташкилотлар ишчи-хизматчиларининг маошларини ўз вақтида бериш ҳам яхши йўлга қўйилган. Ўтган йилнинг ўзида шу мақсадга 67,6 миллион сўм маблағ ажратилди. Айни шу ҳол мазкур муассасанинг хўжалик юритувчи субъектлар орасидаги мавқеининг ошишида муҳим туртки бўлди.

— Биз Халқ банки хизматидан мамнунмиз, — дейди «Маҳалла» жамғармасининг Наманган шаҳар бўлими раиси Маматвали Турғунов. — Деярли ҳар бир фуқаролар йиғини ҳудудида унинг шохобчаси мавжуд. Аҳоли зарур пайтда мурожаат қилиб, бу шохобча хизматидан фойдаланаяпти. Нафақа ва бошқа ёрдам пулларини ўз вақтида олаяпти.

Республика Халқ банкининг 2001-2005 йилларга мўлжалланган дастурига мувофиқ, Наманганда 17 та мини банкнинг очилиши кўзда тутилган эди. Ҳозиргача иккита шундай молия шохобчаси ташкил этилди. Жорий йилда уларнинг сони янада ортади.

Вилоят Халқ банки жамоаси шунингдек, тадбиркорлик, кичик ва ўрта бизнесни ривожлантиришга ҳам салмоқли улуш қўшмоқда. Ўтган йили бу йўналишга 824 миллион сўм кредит берилганлиги фикримизнинг далилидир. Айни чоғда, 23 фуқарога енгил автомашина харид қилиш учун 179,2 миллион сўм, 97 фуқарога уй жиҳозлари сотиб олиш учун 85,4 миллион сўм, 23 фуқарога ўқиш учун 5 миллион сўм, 22 фуқарога оилани қўллаб-қувватлаш учун 9,1 миллион сўм кредит ҳам ажратилди.

Бундан ташқари, хўжалик юритувчи субъектларга кредит тариқасида ажратилган 545,3 миллион сўм маблағ саноат, қишлоқ хўжалиги, озиқ-овқат ва ноозиқ-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқаришга йўналтирилди. Бу, табиийки, ўз самарасини бермоқда.

Ўтган йилнинг декабрь ойида банкда замонавий, жаҳон андозалари талабларига жавоб берадиган яна бир хизмат тури жорий қилинди. Яъни «Вестерн-Юнион» халқаро тизими билан ҳамкорликда валютада дунё мамлакатларидан пул ўтказиш амалга оширилди. Эндиликда мазкур хизматдан фойдаланиб, фуқаролар исталган миқдордаги чет эл валюталарини олиш имконига эга бўлмоқдалар.

2003 йилда ҳам банкнинг вилоят бошқармаси бир қатор ишларни амалга оширишни режалаштирган. Хусусан, «Энг яхши иқтисодчи», «Энг яхши бухгалтер-назоратчи», «Энг яхши кассир», «Энг яхши компьютер билимдони» номинациялари бўйича танловлар ўтказилиб, ғолиблар рағбатлантириб борилади. Янги омонат турлари жорий этилиб, уларга аҳолининг бўш пул маблағларини қўйиш таъминланади. Муҳими, омонатчиларга замонавий усулда хизмат кўрсатиш йўлга қўйилади.

Ҳосил КАРИМОВ,
Қудратилла НАЖМИДДИНОВ,
«Халқ сўзи» мухбирлари.

ИСТЕЪМОЛЧИГА ЕТКАЗИЛГАН ЗАРАР ТЎЛАНДИ

Пойтахтимизнинг Юнусобод туманида яшовчи Нилуфар Йўлдошева 5-стоматология поликлиникасига мурожаат қилиб, қийшиқ чиққан тишларини тўғрилатмоқчи бўлди. Шифокор билан келишиб, айтилган маблағни поликлиника кассасига тўлади.

Шундан сўнг Нилуфар поликлиникага беш ой қатнади. Бу орада шифокорнинг барча айтганларини канда қилмай бажарди. Лекин кутилган натижадан дарак бўлмади. Бундан хавотирланган Н.Йўлдошева бошқа стоматологлардан маслаҳат сўради-ю маблағи ва вақтини ҳавога совурганини тушунди. У соғлиғини ишонган шифокор умуман нотўғри йўл тутганлиги аён бўлди. Табиийки, мижоз харажатларнинг қайтарилишини талаб қилди. Вазиятнинг бундай тус олиши эса шифокорни заррача ҳам ташвишлантирмади. Аксинча, қўлингдан нима келарди, борадиган жойингга бор, қабилида гап қилди.

Ҳолбуки, "Истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида"ги қонунда белгиланганидек, сифатсиз бажарилган иш ёки кўрсатилган хизмат туфайли истеъмолчига етказилган зарар учун ижрочи жавобгар бўлади.

Бундай ҳолларда кўпчилик нари борса, дардини қўни-қўшнисию яқинларига айтиб, йиғлаб-сиқтаб қўя қолади. Қонунларимиз эса ҳуқуқи бузилган фуқароларимизни ҳимоя қилишга қодир.

Н.Йўлдошева ҳам бузилган ҳуқуқи тикланишида ёрдам сўраб, Ўзбекистон истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш жамиятлари федерациясига мурожаат қилди. Федерациянинг аралашуви билан истеъмолчига етказилган барча зарар тўлиқ қопланди.

Н.АБДУРАИМОВА,
ЎзА мухбири.

Янгиликлар, воқеалар, далиллар

Европада кучли қор

Ғарбий Европада яна кучли қор ёғди. Шу сабабли транспорт ҳаракатида қийинчиликлар пайдо бўлди. Масалан, Францияда об-ҳавонинг инжиқлиги туфайли Юқори Виенна департаментидаги Лимож шаҳрининг шимолида 20 километрдан зиёд автомобиль қатори вужудга келди. У ерда қолиб кетганларга ёрдам бериш учун вертолётлар юборилди.

«РИА «Новости» агентлигининг маълум қилишича, синоптиклар ушбу ҳудудда ҳароратнинг пасайиши ва қорнинг кучайишини башорат қилишмоқда.

Римда ҳам сўнгги 10 йил ичида энг кучли қор ёғди ва шаҳар айланма йўлидаги транспорт ҳаракатининг тўхташига сабаб бўлди.

45 йилдан сўнг фош этилди

Жанубий Каролинада 68 ёшли Жералд Файтен Мэйсон ҳибсга олинди. У 1957 йилда Калифорнияда содир этилган қотиллик, ўғирлик ва зўрлашда айбланмоқда. Полиция маълумотига кўра, ўшанда Мэйсон икки вояга етмаган қизни тутиб олиб жиноят содир этган, шундан сўнг автомобилда қизил чироқдан ўтиб кетаётганда уни тўхтатмоқчи бўлган икки нафар полициячини отиб ўлдирган. Ўша пайтда далиллар етишмаганлиги сабабли у жазодан қутулиб қолган эди. Бироқ шунча йил давом этган қидирувдан сўнг жиноят барибир фош этилди, деб хабар беради «Лента.ру».

Кўприк устидаги қўпорувчилик

Афғонистонда террорчилик содир этилди. Қандаҳордан 10 километр жанубда жойлашган кўприкнинг устидан йўловчи автобуси ўтаётганида портлатиб юборилди. Натижада 18 киши ҳаётдан кўз юмди.

Ҳалок бўлганларнинг барчаси оддий фуқаролар эди, деб хабар беради «Интерфакс» мухбири. Фақат икки кишигина тирик қолди.

Ҳозирча ҳеч ким ушбу қўпорувчиликни ўз зиммасига олгани йўқ. Аммо полиция вакиллари бунда «Ал-қоида» ва «Толибон»га дахлдор қочоқ жангариларнинг қўли бор, деб тахмин қилмоқдалар.

Яна олти ойга узайтирилди

БМТ Хавфсизлик Кенгаши Грузиядаги Кузатувчилар миссиясининг ваколатини яна 6 ойга, яъни шу йилнинг 31 июлигача узайтирди.

Бир овоздан қабул қилинган 1462 резолюцияда ХК минтақадаги муаммоларни тинч йўл билан ҳал этиш ва Абхазиянинг сиёсий мақомини аниқлаш тарафдори эканлиги қайд этилган.

«News.ру» маълумотига кўра, ҳужжатда Тбилиси ва Сухумини муаммоларни тинч йўл билан ҳал этиш бўйича музокараларни бошлаш, хусусан, ўзаро ишончни қайта тиклаш бўйича тўртинчи конференцияни ўтказишга чақирган.

Юрак хуружи учун кардиомонитор

Юрак оғриғидан азоб чекаётган кишилар яқин орада кардиолог ҳузурига боришдан қутулишлари мумкин.

Америкалик олимлар узоқ масофадан туриб юракнинг қандай ишлаётганини қайд қилиш ва уни телефон орқали шифокорга узатиш услубини топишди. Бунинг учун беморнинг кўкрагига гугурт қутичасидек келадиган махсус ускуна ўрнатилади. Ўзи мустақил кардиолог билан боғлана оладиган «ақлли» кардиомониторни Огайо штати университетининг олимлари яратишди. Кордимонитор айни пайтда синовдан ўтказилмоқда, деб хабар беради «Медновости.ру».

Тош асрида йогурт бўлганми?

Олимлар томонидан тош асрида ҳам одамлар сут маҳсулоти — йогурт истеъмол қилганлиги аниқланди. Қадимги британияликлар эрамиздан 4500 йил олдин сут маҳсулотларини истеъмол қилишган. Бу тош асридан қолган сопол идишларни кимёвий таҳлил қилиш натижасида аниқланди. Бундан британияликлар ўша даврда ҳам сут, пишлоқ ва йогурт истеъмол қилишган, деган хулоса келиб чиқади.

Яхшидир аччиқ ҳақиқат

Мустақиллик меваларини ҳар қадамда учратиш мумкин. Истиқлол қудрати билан барпо этилган улуғвор корхоналар, иншоотлар эса сарбаланд тоғлар каби олисдан кўзга ташланиб, ҳаммамизда фахр-ифтихор туйғусини уйғотади. Мен ҳар гал, ҳар куни ўзим ишлайдиган «Аму тонги» газетаси таҳририятига — Хўжайлидан Нукусга дарёнинг янги кўприги орқали ўтганимда шу ҳолга тушаман. Илгари шаҳримизга бир неча ўн километрлик айланма йўлдан борилса, айни кунда бу масофа атиги 9 километрни ташкил этади.

Туя гўшти «еган» қурилиш

Кейинги пайтда ана шу кўприкдан ўтаётганимда беихтиёр «Қорақалпоғистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги мутасаддилари ҳам Хўжайлига ўтганмикан?» деган аччиқ савол хаёлимда пайдо бўлаверади. Нега дейсизми? Сабаби, мен уйимдан ишга отланадиган кўчада 6-сон республика махсус мактаб-интернатининг хароб ҳолга келган биноси мунғайиб туради. 1963 йилда, яъни бундан роппа-роса 40 йил муқаддам фойдаланишга топширилган бу бинонинг дурустроқ таъмирланганини ҳеч ким эслай олмайди. Бино таълим-тарбия жараёни учун бутунлай яроқсиз аҳволда: деворлари нураб, пойдевордаги зах тобора юқорига ўрлаб бормоқда. Ойнаси «соғ» деразани топиш амримаҳол. Билим даргоҳининг қозонхонаси тўкилай-тўкилай деб турибди. «Алпоқ-чалпоқ» деворларига қарасангиз, кўзингизга ёш қалқийди.

6-сон республика махсус мактаб-интернат тасарруфида 270 нафар ногирон бола, деярли юз нафарга яқин педагог, техник ходимлар, бошқа мақомдаги хизматчилар бор. Таълим жараёнини олиб боришга зиғирча имконият қолмагач, улар муайян вақтдан бери айнан шу ҳовлида жойлашган бошқа билим даргоҳи — 4-сон кар ва заиф эшитувчи болалар республика махсус мактаб-интернат биносида амал-тақал дарс ўтмоқдалар. Муаммо муаммони келтириб чиқармоқда: ахир 4-сон мактаб-интернатнинг ўзида 200 нафарга яқин бола ўқиса, устига устак «қўшни» бино ҳам аллақачон таъмирга муҳтож бўлиб қолган.

Тўғри, биз мазкур вазирлик мутасаддиларининг йўли Хўжайлига умуман тушмаган, деган фикрдан йироқмиз. 1998 йилнинг август ойида махсус комиссия келиб, мактаб-интернат аҳволи билан атрофлича танишган, жимжимадор далолатнома тузган. Ўша ҳужжатга биноан ўқув биноси фойдаланишга яроқсиз, деб топилган, машғулотлар тўхтатилган. Мактаб мажмуасини таъмирлаш юзасидан хулоса чиқарилиб, имзолар қўйилган, муҳрлар босилган. Лекин ҳар йили қолган ишга қор ёғади-ю, мактаб яна «юқоридан» мужда кутаверади. Эскирган бино баттар эскиради, нураган деворлар тирқишида шамол кезади.

Шу йилнинг 6 январь куни Қорақалпоғистон Республикаси Халқ таълими вазирлигига бордим. Айнан қурилиш-таъмирлаш ишлари бўлими бошлиғи Жангабой Карибоев ҳузурига йўллашди.

— Мазкур мактаб-интернат учун 1985 йили Нукусда янги бино қурилишини бошлаган эдик, — дейди Ж.Карибоев. — Маблағ етишмаслиги боис 1993 йилга келиб бу қурилиш тўхтаб қолди. Шундан бери ҳаракатсиз ётибди...

Худди шу куни мактаб-интернат бош ҳисобчиси Мамбет Нурлепесов билан ҳам суҳбатлашдик.

— Наҳотки бинони таъмирлашга бирор сўм пул ажратилмаган бўлса?

— Нега энди? Ажратилди, — деди у. — Аммо берилган 300 минг сўм етарли даражада оҳак харид қилиш учун ҳам кифоя қилгани йўқ!

Хуллас, бу масала хусусида турли važ-карсон рўкач қилиниб, таъмирлаш ишлари пайсалга солинмоқда. Янги бино қурилиши эса ўн йилдан бери «туя гўшти еб» ётибди. Бир томондан каттакон жамоа «бегона» бинода фаолият кўрсатса, иккинчи томондан нураётган мактаб Хўжайлининг кўркам кўчаларидан бирига «хол» бўлиб турибди...

Ғойиб ЁҚУБОВ,
Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон Ёзувчилар уюшмалари аъзоси.

Лимон — эл дастурхонига

Навоий кон-металлургия комбинатининг коммунал хизмат бошқармаси каттагина майдонни эгаллаган иссиқхонага эга. Унда етиштирилаётган ёз ноз-неъматлари ишчи-хизматчиларни бемалол таъминлай олади.

Тажрибали мутахассис Ойбек Тошевнинг айтишича, иссиқхонада 600 тупдан ортиқ лимон кўчати бор. Уларнинг ҳар бири 500 дона атрофида ҳосил бермоқда. Иссиқхона ходимлари ушбу меваларни ўзларидан орттириб, 10 тоннасини шаҳарликлар дастурхонига ҳам тортиқ этдилар. Шунингдек, болалар боғчалари ҳар куни янги узилган помидор, бодринг ва кўкатлар билан таъминланмоқда.

А. ПИРМАТОВ.

Республикамизда фаолият кўрсатаётган қўшма корхоналар, давлат ва нодавлат идоралар, корпорациялар, ҳиссадорлик жамиятлари, ўқув юртлари ва хусусий фирмаларнинг раҳбарлари диққатига!

Инглиз, немис, француз, испан, рус тиллари бўйича малакали мутахассисларга муҳтож бўлсангиз ва хитой, япон, корейс, грек, форс, араб, италян, турк, иврит, индонез, урду, малай, ҳинд ҳамда африкан тиллари бўйича таржимон-референтлар зарур бўлса бизга мурожаат этинг!

УНИВЕРСИТЕТИМИЗ ЖАҲОН ТИЛЛАРИ БИЛАН БОҒЛИҚ БЎЛГАН БАРЧА МУАММОЛАРИНГИЗНИ ЕЧИШГА ЁРДАМ БЕРАДИ.

Буюртмангизда сиз раҳбарлик қилаётган ташкилотнинг имкониятлари даражасида ёш мутахассисларга қандай имтиёзлар (турар жой билан таъминлаш, қўшимча иш ҳақи тўлаш, дам олиш масканлари ва бошқалар) берилиши мумкинлиги ҳақида маълумотлар беришингизни сўраймиз.

Бизнинг манзил: 700138, Тошкент ш., А.Икромов тумани, Г-9-«А» даҳаси, С.Юсупов, 21-«А»-уй. Маълумот учун телефонлар: 75-89-48, 75-09-91.

Ушбу жойда Сизнинг рекламангиз бўлиши мумкин эди!
«Халқ сўзи»даги Реклама — бизнесингизни қўллаб-қувватлайди!
Сизни қуйидаги манзилда кутамиз: Тошкент ш., Матбуотчилар к., 32-уй, 2-қават, 242-хона. Тел.: 136-09-25, 132-10-63.

Корхона ва ташкилотлар диққатига!

«Ўздавархитекткурилиш» қўмитасига қарашли пудрат савдоларини ташкил этиш (тендер) бошқармасининг
СИРДАРЁ ВИЛОЯТИ ФИЛИАЛИ
қуйидаги иншоотларга танлов савдоси (тендер) ўтказилишини эълон қилади:

I. Бахт шаҳри ижтимоий-маданий ва маиший мажмуаси биносини касб-ҳунар коллежи учун қайта қуриш.
Қурилишни тугаллаш муддати — 2003 йил IV чорак.
Буюртмачи: вилоят ҳокимлиги капитал қурилиш бошқармаси.
Манзили: Гулистон шаҳри, Ахтамов кўчаси, 30-уй.

II. Вилоят қишлоқларини табиий газ билан таъминлаш.
1-Лот. Сайхунобод тумани, Ахчоб қишлоғи.
2-Лот. Боёвут тумани, Дўнговул қишлоғи.
3-Лот. Сайхунобод тумани, Мустақиллик (Андреев) қишлоғи.
Қурилишни тугаллаш муддати — 2003 йил.
Буюртмачи: вилоят ҳудудий коммунал фойдаланиш бошқармаси.
Манзили: Гулистон шаҳри, С. Алимов кўчаси, 20-уй.

III. Вилоят қишлоқларини табиий газ билан таъминлаш.
1-Лот. Боёвут тумани, Нов қишлоғи.
2-Лот. Боёвут тумани, Жарбоши қишлоғи.
3-Лот. Сайхунобод тумани, Робот қишлоғи.
Қурилишни тугаллаш муддати — 2003 йил.
Буюртмачи: вилоят ширкат ва якка тартибда уй-жой қурилишини марказлаштириш бўйича бошқарма.
Манзили: Гулистон шаҳри, Аҳмедов кўчаси, 30-уй.

IV. Вилоят қишлоқларини ичимлик суви билан таъминлаш.
1-Лот. Ховос тумани, Қайирма қишлоғи.
2-Лот. Ховос тумани, Ислом қишлоғи.
3-Лот. Ховос тумани, Мингтерак қишлоғи.
4-Лот. Ховос тумани, Чирой қишлоғи.
5-Лот. Ш.Рашидов тумани, Ҳ.Олимжон қишлоғи.
Қурилишни тугаллаш муддати — 2003 йил.
Буюртмачи: вилоят ҳудудий коммунал фойдаланиш бирлашмаси.
Манзили: Гулистон шаҳри, С.Алимов кўчаси, 20-уй.

Барча қурилиш ишлари давлат инвестицияси маблағлари ҳисобидан олиб борилади.

Танлов савдоларида қатнашувчи корхона қуйидаги талабларга мос келиши керак: етарли касбий ва техник малака, молиявий ва моддий имкониятга, ўзаро ишонч, етарли ишчи кучи заҳирасига, шартнома тузиш учун юридик ҳуқуқ ва қобилиятга эга бўлиши лозим.

Танлов қатнашчилари тендер ҳужжатларини олиш учун сўровнома билан қуйидаги манзилга мурожаат қилишлари мумкин:

Гулистон шаҳри, Ахтамов кўчаси, 30-уй, республика тендер бошқармаси Сирдарё филиали. Телефон: 27-64-84.

Тендер ҳужжатларининг бир тўплами нархи — 50000 сўм.

Таклифлар (оферталар)ни савдо ташкилотчиларга тақдим этишнинг охирги муддати — оферталар очилиш куни ва соати.

Таклифлар очилиши эълон матбуотда чоп этилгандан бошлаб, камида 30 кундан кейин соат 10.00 да Гулистон шаҳри, Ахтамов кўчаси, 30-уй, тендер бошқармаси филиали биносида ўтказилади.

Газетхон ижодидан

Яшаш бахти

Солмаса ларзага биргина исмим,
Титроқ уйғотмаса оташин жисмим.
Сизга очилмаса бу сирли тилсим
Демак, яшаганим ёлғондир менинг.

Тонгги сабо шеър-ла бормаса етиб,
Изларни топмаса, боғларни кезиб.
Юрак ҳувилласа, кўнглимни эзиб.
Демак, яшаганим ёлғондир менинг.

Сиз ҳам келмасангиз бир бор сўроқлаб,
Юлдузлар ёнганча кўкда чарақлаб,
Қуёш чўққиларга босмас экан лаб,
Демак, яшаганим ёлғондир менинг.

Келинг, изингизга поёндоз бўлай,
Ишқдан куйлагувчи ажиб соз бўлай,
Дилингизда танҳо сарвиноз бўлай
Шунда яшаганим чин бўлар менинг.

Аёл

Аёл, севги, муҳаббат,
Борми бундан ортиқ бахт?
Шу туйғунинг оташи
Ёндирсин, дейман фақат.

Аёл билан тонг отар,
Ухлаганда ой ботар,
Бир жуфт оҳу кўзи-чун
Ошиқлар жонин сотар.

Аёлга уйқаш гуллар,
Илҳом олур булбуллар.
Дунёда бахтиёрдир,
Аёл севган кўнгиллар...

Зуҳро УБАЙДУЛЛО қизи.

Тарихимиз – буюклигимиз

Карвон йўлларидаги шаҳар

Маълумки, Андижон Марказий Осиёдаги йирик тарихий шаҳарлардан бири ҳисобланади. У Буюк Ипак йўлининг энг серқатнов нуқтасида жойлашган муҳим савдо-иқтисодий ва маданий марказдан биридир. Хусусан, Хитой манбаларида Шимолий йўл, деб тилга олинган карвон йўли Қошғарни Теракдовон ва Тау Мурун довони орқали Фарғона водийси, Самарқанд, Бухоро билан боғлаган: Буюк Ипак йўлининг Қашғар – Фарғона қисми савдо йўли сифатида узоқ хизмат қилган.

Энг сўнгги маълумотларга кўра, хонликлар даврида бу йўл Андижон орқали ўтиб, Қошғар-Қўқон йўли дейилиб, карвонлар бу оралиқда 20-23 кун йўл босганлар. Кейинроқ чор ҳукумати бу йўлни қўриқлаш учун махсус қўшин ҳам ажратган.

Яқин вақтларгача шаҳарнинг ўрта асрлардан олдинги тарихи ҳақида айтарли маълумотлар йўқ, археологик-қидирув ишлари умуман ўтказилмаган эди. Бу эса шаҳарнинг тарихий ёшини аниқлаш ва ривожланиш жараёнини ўрганишни қийинлаштирарди. Шунинг учун 1970-80 йиллар бошида шаҳарнинг «Арк ичи» (ҳозирги Бобур маҳалласи) ва тарихий Шаҳристон ўрнидаги (Чўлпон, Бобур шоҳ кўчалари) ҳудудида биринчи археологик-текширув ишлари олиб борилди. Хусусан, ўрта асрлар Арки мудофаа деворининг бир қисми очиб ўрганилди. Бу деворнинг пахса билан тиклангани ва қурилиш техникаси Андижон тарихини XIII-XIV асрларга оид эканлигини аниқлади. Бу ишни олиб борган олима Б.Абдулғозиева маълумотича, Арк девори қалинлиги 4 метрдан зиёд, баландлиги 3 метрдан ортиқ бўлиб, шаҳарнинг айрим ҳудудларида шахсий уйлар ичида ушбу девор қолдиқлари сақланган. Бундай маҳобатли, кенг девор устида бемалол от-аравалар юриши мумкин эди. Девор бир оз олдинги маданий қатламлар – уй-жой қолдиқлари ўрнида тикланган эди ва бу уй-жойлар X-XII асрларга тааллуқли, деб топилган.

Бироқ, бошланган археологик ишлар маълум сабабларга кўра поёнига етказилмай, тўхтаб қолган эди. Шунга қарамай, ўша пайтда шаҳар ижроқўми саъй-ҳаракатлари кейинги ишларга туртки бўлди. Андижон тарихини ўрганиш ўрта асрлар даври билан чегараланиб қолмаслиги кераклигини тадқиқотчилар яхши билардилар. Тўғри, ўша пайтларда ҳам ёки айрим жузъий тадқиқотларда Андижонга эрамиз бошларида ёки илк ўрта аср бошланишида асос солинган, деган фикрлар бўлган. Бу маълумотларни тасдиқловчи айрим ашёвий далиллар ҳам бор эди ёки бундай хулоса ўрта аср ёзма манбаларидаги шаҳар тарихига доир қисқа хабарларни қиёсий таққослаш асосида қилинган эди. Машҳур шарқшунос В.Бартольднинг «Андикон (Андижон) мўғул хонлари Тува ва Хайду томонидан қурилган» деган фикри ҳам шаҳар тарихи ҳақида тушунмовчиликлар пайдо қилди. Бу фикр ҳатто Андижон тарихи тўғрисидаги нашрларда анча вақт кўчиб ҳам юрди. Булар барчаси шаҳар тарихининг илк босқичларини ўрганишни тақозо қиларди.

Ниҳоят, 2000 йилдан эътиборан ушбу эзгу ишга қўл урилди. Махсус илмий археологик экспедиция ташкил этилди. Чунки, фақат археологик қазишма ишларигина шаҳар тарихи учун ишончли маълумотлар бериши мумкин. Бу ишлар Бобур номли Халқаро хайрия жамғармаси ташаббуси ва ҳомийлигида вилоят ва шаҳар ҳокимликларининг яқиндан берган ёрдами туфайли амалга оширилмоқда.

Дастлаб, Андижон тарихи учун ашёвий далиллар бериши мумкин бўлган ёдгорликлар (тепаликлар) ва сақланиб қолган маданий қатлами бўлган жойлар рўйхати тузилди. Арк ичи (шаҳар маркази)дан ташқари Сарвонтепа (Тутзор ва эски Суджаат кўчалари), Яккатепа (Т.Келдиев номли кўча), Қўштепа (Шаҳрихон кўча), Яккатепа (Далварзин кўча), Ўразонтепа (Меҳнат кўча), Афғонбоғ, «Оқ гўр» каби ёдгорликлар ҳисобга олинди.

Андижоннинг қадимий ўрни

2000 йилгача бўлган текширишларда ҳам бу ҳақда маълум фикрлар айтилган. Булар орасида С.Жалиловнинг водий ирригацияси тарихига бағишланган асарида Андижоннинг қадимги сув таъминоти ҳақидаги фикри эътиборлидир. Унга кўра, шаҳарнинг эски ўрнини шарқ-жануб тарафдан қидириш лозим, деган фикр асослидир.

Кейинги олиб борилган археологик текширишлар бу хулосаларга ўзгаришлар киритмоқда. Кенг қамровли қазишма ишлари асосан Чордонтепада олиб борилмоқда. У Андижонда дурустгина сақланган ягона ёдгорликдир. Бу ерда 2000-2001 йиллари эрамиз бошларига оид қатламлар ва араблар босқини арафасидаги меъморий бино қолдиқлари топиб ўрганилди.

Йўл-йўлакай бир нарсани афсус билан қайд этиб ўтиш керакки, шаҳар тарихи билан боғлиқ бўлган барча археологик ёдгорликлар деярли бузилиб кетган ёки қабристонларга айлантириб юборилган. Ана шундайлардан бири тарихий маълумотномалар ва инқилобдан олдинги хариталарда номи сақланган ёдгорлик «Култепа»дир. У ҳозирги вилоят ҳокимлиги биноси ўрни ёки унинг яқин атрофида жойлашган антик давр (эрамиз бошлари)га тўғри келадиган қалъа-қўрғон бўлган. Бу ёдгорлик тўғрисида «Тарих-и Қошғар» асарида (XVI-XVII асрлар) ҳам маълумотлар учрайди. Хусусан, 1669-1670 йиллар воқеалари, яъни Андижон қалъасини қўлга олиш баёнида ёзилишича, Оқсу ҳокими Мирза Шоҳид-Чурис шаҳарнинг жанубидаги Култепани қўлга киритиб, ўз ҳукмдори Қошғар хони Абдуллахон учун у ерда чодир тикади. Лекин Култепа XIX аср охирларида бутунлай бузиб юборилган.

Шаҳар яқинидаги муҳим ёдгорликлардан яна бири ҳозирги уйсозлик комбинати ёнида жойлашган Ганчтепа (бошқа номи Уграёр) эди. Ганчтепада яшаган аҳолини деҳқончилик, боғдорчилик, ҳунармандчилик билан шуғулланганини тасдиқловчи милоддан аввалги III-II асрларга оид топилмалар аниқланган. Афсуски, бу ёдгорлик ҳам 1982-1983 йиллари бузилиб кетган.

XIX аср охири XX аср бошларидаги шаҳар тархи (плани)да Култепа билан бир қаторда Сарвонтепа, Чордонатепа қўрғони, Қўштепа I, II кабилар қайд этилган. Айнан номлари зикр этилган ушбу ёдгорликлар жойлашиши (шаҳарнинг шарқий қисми) ва қатламлар қалинлиги уларни Андижоннинг энг қадимги ўзаги (қисми) яқинида бўлиши керак деган тахминни олға суришга имкон беради. Бундай дейишимизга сабаб, Сарвонтепа, Чордонатепа, Қўштепа кабиларда эрамиз бошлари, яъни I-IV ва V-VIII асрларга тўғри келадиган 0,50-2,5 метрга борадиган маданий қатлам ва уларга тааллуқли сополлар, тошдан меҳнат қуроллари топилди. Ҳатто Сарвонтепанинг шимолий тарафида яхши сақланган мудофаа девори бўлаги аниқланди. Унинг баландлиги 5-6 метрга боради. Эни қуйи қисмида 6-7 метрни ташкил этади. Эҳтимол, бу Шаҳристон девор қолдиқларидан бўлса ажаб эмас, уни келгуси мавсумда очиб тозалаш вазифаси муҳим бўлиб турибди. Демак, юқоридагилардан келиб чиқдики, Култепа қалъа қўрғонида ҳаёт қайнаган даврда унинг атрофидаги анча ҳудудда аҳоли яшаб тирикчилик қилган. Эҳтимол, энг қўҳна Арк ҳам шу ерда бўлган бўлса, ажаб эмас. Бунга қўшимча қилиб яна бир муҳим далилни айтиб ўтиш керак. Бу ҳозиргача бузилавериб, 1-2 фоиз қисми сақланиб қолган Сарвонтепа ёдгорлиги билан боғлиқ. Айнан ана шу арзимас бўлак қуйи қисмидан кавлаб топилган сопол идишларни жуда ноёб деб ҳисоблаш мумкин. Тутзор кўча сатҳидан 4 метрлар чуқурликда яхши сақланган, қалинлиги 1 метргача борадиган қуйи қатламлар ўрганилди. Қатламлар таркибида милоддан аввалги VI-IV асрларга тўғри келадиган сопол буюмлар аниқланди. Улар Эйлатон маданияти (илк темир даври) деб аталувчи ёдгорликлар мажмуасига киради. Бу Андижон шаҳри ўрнида бундан 2300-2600 йил олдин аҳоли яшаган макон бўлганини билдиради.

Иккинчидан, ушбу топилмалар шаҳар ҳудудидаги ҳозирча энг қўҳна ёдгорлик бўлиб, ўша давр аҳолисининг туриш-турмуши тўғрисида маълумот берувчи ашёвий далилдир.

Қўҳна Арк қаерда жойлашган?

Ўрта Осиё қўҳна шаҳарлари одатда уч таркибий қисмдан иборат бўлади. Яъни ҳоким яшайдиган ва бошқарув муассасалари жойлашган Арк, ҳунармандлар яшайдиган, ишлаб чиқариш ва маиший хизмат билан боғлиқ шаҳристон ҳамда унинг ташқарисида работ жойлашган бўлади. Ҳозирда шаҳарнинг XIV-XVII асрлардаги Арки ва шаҳристони тўғрисида археологик ҳисоб-китоблар мавжуд. Хусусан, Арк ҳақида (ўлчамлари, деворлари) С.Жалилов етарли маълумотлар тўплаган. Шаҳристон тўғрисида Б.Абдулғозиева маълумотлари ҳам бор. Уларга кўра, ўрта асрлар Арки тахминан 8 гектарга яқин, шаҳристон Аркнинг шимол ва шарқ тарафида ўрнашган бўлиб, 100 гектар майдонни эгаллаган. Бу рақамлар тарихий манбаларда келтирилган Андижон шаҳри тўғрисидаги маълумотларга зид келмайди. Шундай бўлса-да, ҳозирда сақланган Арк (Арк ичи маҳалласи)да қўҳна қатламлар аниқланганича йўқ. Бунинг учун қўшимча текширишлар ўтказиш лозим. Шу билан бирга Андижоннинг қадим ва илк ўрта асрлар Арки сўнгги ўрта асрлар Арки-аълосидан ташқарида жойлашган бўлиши керак, деган фикр ҳам бор. Кейинги йилларда шаҳар билан боғлиқ қўҳна қатламлар Бобур даври Аркининг ғарбий томонидан топилмоқда (Сарвонтепа, Чордона, Яккатепа ва Қўштепаларда). Култепа ҳам шу ҳудудда — жануброқда жойлашган. Бу тахминларни келгусида олиб бориладиган археологик текширишлар узил-кесил ҳал қилиб беради, деган умиддамиз.

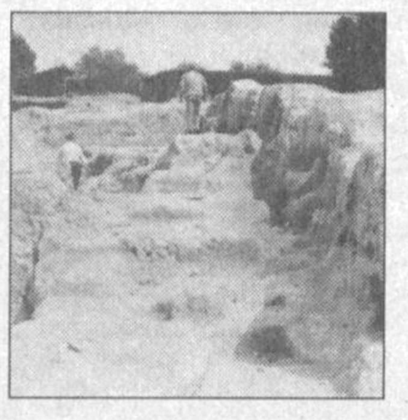

Демак, археологларнинг сўнгги йилларда қўлга киритган янгиликларидан бири қўҳна шаҳарнинг қадимги ўрнининг шарқдан эмас, балки ғарбдан, қисман ғарби-жанубдан аниқланиши бўлди. Бу фикр илгари шаҳар қадим ўрнини (Арки) Андижонсой бўйларидан (тахминан Қорақўрғон ва Эскиқўрғон атрофлари) қидириш керак, деган фикрга тузатиш киритади. Бунга бир неча сабаблар бор. Биринчидан, ушбу ҳудудда ҳозиргача бирор бир қадимги археологик даврга оид ёдгорлик ёки топилма аниқланганий йўқ. Иккинчидан, бу ерларда 1-3 метрлар чуқурликда дарё оқизиқлари (қум, шағал) қайд этилган. Қолаверса, Андижонсой доим ўнг қирғоқ томон силжиб оққан кўринади. Яъни, бу ҳодиса Ўрта Осиёдаги энг йирик Сирдарё ва Амударё учун ҳам хосдир, улар доим ўнг қирғоғини ювиб, жар қилиб ўзанини ўзгартириб турган.

Шаҳарнинг дастлабки жойидан бирор маълум ҳудудга кўчиши ёки минг йиллар давомида бир жойда ривожланиш жараёни Марказий Осиё шаҳарсозлик маданиятида бошқа йирик марказларда ҳам кузатилган. Мисол учун, Самарқанд илк шаҳар сифатида ҳозирги Афросиёб харобати ўрнида қад ростлаб, у ерда ўрта асрларгача ҳаёт давом этган. Сўнгра ўрта асрлардан айниқса, Амур Темур даврида ҳозирги Эски шаҳар қисмида ривожлана борган.

Хуллас, Андижон шаҳри Ўрта Осиёнинг жон озиғи, улкан Сирдарёнинг йирик ирмоғи Қорадарё ва унга келиб қуйилган Оқбўра дарёсининг қуйи оқимидаги унумдор ерларда жойлашган эди.

Зокиржон МАШРАБОВ,
Бобур номидаги Халқаро жамғарма раиси.
Боқижон МАТБОБОЕВ,
ЎзР ФА Археология институти «Турон» археология бўлими бошлиғи, тарих фанлари номзоди.

Маънавият

Биз нега куламиз, кимдан куламиз, қандай куламиз? Ушбу саволлар инсон боласи кула бошлагандан буён берилади. Ва инсон боласи ақлини таниганидан бери ушбу саволларга жавоб излайди. Излайди-ю, лекин ҳалигача бирор бир жўяли жавоб тополганича йўқ. Буюк алломалар, файласуфлар, ёзувчилар, кулги дарғалари ўзларича кулгига таъриф бериб, кулгининг маъно-моҳияти ва аҳамиятини тадқиқ қилиб, жиддий фикр-мулоҳазалар айтганлар. Қуйида улардан айримларини келтириб ўтамиз.

КУЛГИ – РУҲИЙ ПОКЛАНИШ

Кулгининг инсон ҳаётидаги ўрни, мазмун-моҳияти ва маънавий-тарбиявий аҳамияти ҳақида жиддий мулоҳазалар

Машҳур инглиз адиби Оскар Уайльд: «Агар гўрда яшаган одамлар кулишни билганларида тарих бошқа йўлдан кетган бўларди».

Немис файласуфи ва шоири Иоганн Гёте: «Одамнинг ҳақиқий характери кулгандагина чинакамига намоён бўлади».

Улуғ рус адиби Лев Толстой: «Ҳазил — катта куч. Ҳеч нарса одамларни бир-бирига чинакам беозор кулгидек яқинлаштирмайди...»

Кўриниб турибдики, кулгининг инсон ҳаётидаги муҳим жиҳатларига турлича баҳо берилиб, турлича талқин қилинган. Айрим ривожланган мамлакатларда эса кулгини илмий жиҳатдан тадқиқ қилиш, ҳатто кулги орқали даволаш ишлари олиб борилаётгани ҳайратланарли. Масалан, ҳиндистонлик доктор Мадан Катариа биринчилардан бўлиб мамлакатда «Кулгисеварлар клуби»ни ташкил қилди. Сўнг кулгининг инсон танасига жиддий таъсир ўтказиши устида чуқур илмий тадқиқот олиб бориб, шу нарсага иқрор бўлдики, «кулгитерапия» нафақат юрак, ошқозон яраси, асаб, уйқусизликда, балки ҳомиладорлик даврида болани соғлом ўстириш, инсон умрини узайтириш жараёнига бевосита яқиндан ёрдам бераркан. Бундай тадқиқотлар Япония, Германия шифокорлари томонидан ҳам ўтказилаётгани ҳақида хабарлар эълон қилинган.

Инсоннинг бир кўзида йиғи бўлса, бир кўзида кулги яширин, бир юзида изтироб бўлса, иккинчи юзида табассум ўйнайди. Бир қулоғи билан насиҳат эшитса, иккинчи қулоғида латифа жаранглаб туради. Юракдан яйраб кулган одамнинг ҳатто киприклари ҳам мавжланиб кетади.

Бешикда ётган гўдакка яхши гаплар айтиб (гарчи у тушунмаса ҳам), ёқимли қилиқлар қилсангиз, у албатта жилмаяди, садафдек тишларини кўрсатиб қиқирлайди. Унинг жилмайишида, қиқирлашида покизалик ва беғуборлик бор. У улғайгач, ҳамма нарсани, воқеа-ҳодисаларни кулги кўзи билан кўришга интилади, кулги руҳи билан вояга етади, самимий кулги билан улғаяди, тарбия топади. Қаҳқаҳа билан кучга тўлади.

Кулгида одамнинг табиати, феъли-атвори ва турмуш тарзи худди ойнадай акс этади. Инсоннинг қандайлигини кулишидан билса бўлади. Бировлар очиқ-ойдин шақирлаб кулади, яна бировлар астагина, пинҳона кулади. Лекин атрофдагиларга сездирмасдан ичида «мазза» қилиб куладиганлар ҳам бор. Бундайлардан Худо асрасин.

Ёлғончи одам албатта ёлғондакам кулади. Қитмирнинг кулгисида, шубҳасиз, қитмирлик сезилиб туради. Эзма одамнинг кулгиси ўзига ўхшаб эзма бўлади. Ланжнинг эса лабида кулги турмайди.

Фақат самимий ва беғубор кулгилар — умрга умр қўшади, ҳаёт йўлларида ҳамиша суянчиқ бўлади, яхши ва нурли манзиллар сари етаклайди...

Яна бир тоифа борки, ўзи гапириб, ўзи кулади. Агар бундайларга дуч келиб қолсангиз, тавбангизга таянтириб, кулгидан ҳафсалангизни пир қилади. Бошқа бир тоифа эса бекиниб, атрофга ўн марта аланглаб олиб, сўнг кулади. Кулганимни биров кўрмадимикан, сезмадимикан, деб ўзидан хавфсирайди. Бундайларнинг кулгиси ҳазм бўлмайди.

Бемаъни кулгилар бор — яшашдан чалғитади.
Айёр кулгилар бор — доғда қолдириб кетади.
Такаббур кулгилар бор — лақиллатади, алдайди.
Ёлғон кулгилар бор — ишонганингизга пушаймонлар ейсиз.
Сохта кулгилар бор — пинҳона сотади.
Саёз ва пуч кулгилар бор — қон босимини оширади.
Фитна-фасод кулгилар бор — жанжал чиқаради.
Заҳарханда кулгилар бор — юракка ўқдай қадалади.
Кесатиқ кулгилар бор — асабни ўйнаб, юракни яралайди.

Аслида, самимий ва беғараз кулги катта маданият белгиси бўлиб, маънавий тарбиянинг юксак воситаларидан бири ҳисобланади. Ўз-ўзидан, атрофида бўлаётган нуқсон ва камчиликлардан ҳалол кула билиш одамнинг имони, ҳаёси, инсонийлиги қанчалар юқори ва мустаҳкамлигини кўрсатади. Масалан, бировлар олди-қочди, енгил-елпи гапларгаям кулаверади, бировлар бўлар-бўлмасга ҳиринглайверади. Баъзилар эса тагдор, қочиримли, мағзи тўқ гапларга кулади-лар. Доно ва зукко кулгини англаш, тушуниш ҳаммага насиб этавермайди. Фақат кулдира олиш эмас, балки юракдан, вужуддан, ақл билан кула билиш ҳам талант. Кулгининг хусусиятлари, унсурлари танада, қонда бўлмаса қийин, ундайларни қитиқлаб ҳам кулдириб бўлмайди. Кулгидан маҳрум одам — қуриб қолган дарахтга ўхшайди...

Кулиш ва кулдириш аслида Яратган томонидан берилган буюк неъмат. Инсон қайғуга ботганда, оғир вазиятларга тушиб қолганда, руҳий тушкунликда унга албатта кулги мададкор бўлади. Аския давралари, кулги кечаларининг доимий гавжумлиги халқимизнинг нақадар кулгипарастлигини кўрсатиб турибди. Кулги меҳнатда ҳам, дам олишда ҳам инсон руҳининг малҳами...

Кулгидан ҳадиксираш, қўрқиш — ожизлик ва маънавий қашшоқлик белгиси, кула билолмаслик эса энг даҳшатли фожиа. Устоз адиб Саид Аҳмад ёзганидек, «Мабодо, биров, фалончи дунёдан кулмай ўтиб кетди, деса, қулоғимга уйланмай ўтиб кетди, деб эшитилади. Кулмаслик ўзини ўзи роҳатдан, ҳузур-ҳаловатдан тийиш демакдир. Кулмаслик, оч бўлишга қарамай, олдига қўйилган лаззатли таомга қўл урмай, сўлагини ютиб ўтириш билан баробар. Кулги одамнинг ичидан чиқади. Демак, ичи тоза одам кулади».

Собиқ шўро даврида ҳатто кулгидан сиёсий хато изланиб, қанча-қанча одамлар кулгани ва кулдиргани учун жиноий жавобгарликка тортилган, азоб-уқубатлар чеккан. Адабиётимиз ва маданиятимизнинг кўпгина буюк намояндалари кулги туфайли қатағон қилинган. Уларнинг ҳақиқат билан суғорилган ҳақ кулгиси коммунистларни гўё атом бомбасидек довдиратиб қўйган. Яна тарихдан маълумки, баъзи императорлар ва диктаторлар ҳам кулгини ўзларининг душмани деб билишган. Ва кулгидан худди душманидан қўрққандек қўрқишган. Қадимда масхарабозлар, қизиқчилар бежиз подшоҳларнинг ёнида юрмаган. Улар кулги орқали ўша мамлакатдаги аҳволдан биринчи галда подшоҳни хабардор қилишган. Адабиётда ҳам сатира, юмор, комедия, латифа, карикатура сингари жанрлар атайлаб ўйлаб топилмаган. Булар инсоннинг кулгига бўлган маънавий эҳтиёжини қондиришга хизмат қилиб келяпти.

Ҳар бир халқнинг кулги қаҳрамонлари бежиз пайдо бўлмаган. Масалан, ўзимизнинг буюк кулги қиролимиз — Насриддин Афандини олайлик. Ҳозиржавобликда, доноликда, мот қилишда, зукколикда, қитмирликда унга тенг келадиганни топилмайди. Афанди аралашмаган соҳа, Афанди юзма-юз келмаган касб-кор эгалари бўлмаса керак. Қаердаки, халқ кулгиси, халқ қаҳқаҳаси янграса — Афанди ўша ерда ҳозиру нозир. Халқнинг орзу-ўйлари, ғаму шодлиги, қувончу изтироблари, тўй-томошалари — ҳамма-ҳаммаси Насриддин Афандининг ўлмас кулгисида мужассамлашган. Демак, халқнинг беғубор, тоза, самимий кулгиси каби Афанди ҳам барҳаёт.

Ҳеч бир замонда кулгини таъқиқлаб, ё тўхтатиб қўйишнинг асло иложи йўқ. Кулги инсонга ҳаводек, сувдек, нондек зарур. Инсон ҳар сафар мириқиб, мазза қилиб кулганида руҳан покланади, вужудида, танасида тозалаш, янгиланиш рўй беради.

Инсон ҳаёт экан, кулги билан яшаб, кулги билан нафас олади. Яшасин эркин кулги, тоза кулги, соф кулги!

Ашурали ЖЎРАЕВ.

Ҳурматли ёшлар!

Сизларни Ўзбекистон Жаҳон тиллари университети қошидаги

БИЗНЕС-МАКТАБИ

қуйидаги пуллик курсларига ўқишга таклиф қилади:

- ***олий ўқув юртларига кирувчилар учун тайёрлов бўлими.***
Ўқиш муддати — 7 ой;
- ***чет (инглиз, немис, француз, испан) тилини ўрганиш курслари.***
Ўқиш муддати — 3 ой ва 5 ой;
- ***4-6 ёшдаги болалар учун (ёзув, математика, ўқиш, чет тили, логопедик гуруҳ) мактабга тайёрловчи «Якшанба мактаби».***
Ўқитиш муддати — 7 ой ва 9 ой.

Бизнинг курсларимизда машғулотларни университетимизнинг юқори малакали профессор-ўқитувчилари олиб борадилар.
Сизларга қулайлик яратиш мақсадида машғулотлар асосан куннинг 2-ярмида, яъни 15.00дан 18.00гача ташкил этилади ва сизда куннинг 1-ярмида ўқиш ёки ишлаш имконияти бўлади.

Ҳужжатлар 2003 йил 29 январдан бошлаб қабул қилинмоқда.

Ўқиш гуруҳлар шаклланганидан кейин бошланади.

Тўлов — нақд ва пул ўтказиш йўли билан амалга оширилади.

Қўшимча маълумотлар олиш учун телефонлар: 75-89-48, 75-09-91.
Манзил: Тошкент шаҳри, А.Икромов тумани, С.Юсупов кўчаси, Г-9-«А» даҳаси, 21-«А»-уй, ЎзДЖТУ.

6789/186

«ЎЗТРАНСГАЗ» акциядорлик компаниясининг магистрал газ қувурларига тўғридан-тўғри чиқувчи Ўзбекистон Республикасидаги табиий газнинг улгуржи истеъмолчилари бўлган ташкилотлар раҳбарлари диққатига!

«ЎЗТРАНСГАЗ» АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ

шуни маълум қиладики, Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги 2003 йил 29 январда тасдиқлаган № 19-03-РУз-13-2003 й. нархлар прейскурантига мувофиқ, Ўзбекистон Республикасидаги улгуржи истеъмолчиларга етказиб бериладиган газнинг улгуржи баҳоси 2003 йилнинг 1 февралидан бошлаб қўшимча қиймат солиғи билан 1000 куб метр газ учун 15000 сўм миқдорида белгиланди.

6788/187

Ўзбекистон фахрийларни қўллаб-қувватлаш «Нуроний» жамғармаси уруш ва меҳнат фахрийси **Ғофур НАСРИДДИНОВ**нинг вафот этгани муносабати билан марҳумнинг оиласига чуқур ҳамдардлик билдиради.

«Ўзпаррандасаноат» акционерлик уюшмаси раҳбарияти ва меҳнат жамоаси «Истиқлол» акционерлик жамияти раиси **Шодмон ХОЖИЕВ**нинг вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзолари ва қариндошларига чуқур таъзия изҳор этади.

Тошкент Давлат юридик институти қошидаги академик лицей жамоаси академик лицейнинг аниқ фанлар кафедраси мудири Дилором Пўлатовага онаси **Тўхтахон ПЎЛАТОВА**нинг вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

«Ўзбурғунефтгаз» акциядорлик компанияси меҳнат жамоалари «Сурхонпармалашишлари» очиқ акциядорлик жамияти раисининг биринчи ўринбосари **Георгий БУТУРКИН**нинг вафот этганлиги муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур ҳамдардлик изҳор этади.

«ХАЛҚ СЎЗИ» «НАРОДНОЕ СЛОВО»

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир: Аббосхон УСМОНОВ

Таҳрир ҳайъати: Э. Болиев (масъул котиб — «Халқ сўзи»), М. Егоров, Ш. Жабборов (бош муҳаррир ўринбосари — «Халқ сўзи»), М. Мирәлимов, С. Муҳиддинов, Ш. Ризаев, М. Сафаров, Р. Фарҳодий, И. Худоёров, И. Шоғуломов, О. Қаипбергенов (бош муҳаррир ўринбосари — «Народное слово»), Ў. Ҳошимов.

ТЕЛЕФОНЛАР:
Газетхонлар билан алоқа ва минтақалар бўлими 136-29-89;
Котибият 133-10-28; Эълонлар 136-09-25.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00001
Буюртма Г — 169. 35313 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган.
Қоғоз бичими А—2
Газета IBM компьютерида терилди ва операторлар Жамшид ТОРАЕВ ва Акбар БОЛТАЕВ томонидан саҳифаланди.

Таҳририятга ҳажми 5 қоғоздан зиёд материаллар қабул қилинмайди.
[t] -Тижорат материали

● МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.
Навбатчи котиб — А. Орипов.
Навбатчи муҳаррир — У. Файзиева.
Навбатчи — М. Жонихонов.
Мусаҳҳиҳ — Ш. Машраббоев.

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41. Босишга топшириш вақти — 21.00 Топширилди — 21.00 1 2 3 4 5 6